

OKUL BAŞARISINI ETKİLEYEN ETMENLER VE AİLELERE ÖNERİLER

Okul başarısı öğrencinin bulunduğu okul, sınıf ve derse göre belirlenmiş sonuçlara ulaşmada göstermiş olduğu ilerlemedir. Ancak çağdaş anlamda başarı kavramının akademik başarı ile sınıflandırılmayacağı, bilgi ve beceri gibi bilişsel davranışlar kadar, ilgiler, kişilik özellikleri ve tutumlar gibi bilişsel olmayan davranışları da içerdiği görülmektedir.

Başarısızlık kavramı ise daha çok çocuğun ya da gencin uzun süreli,(bir eğitim öğretim döneminden daha uzun süre) hemen her dersten, gelişim düzeyinin ve yeteneklerinin altında başarı göstermesi ve bu başarısızlığı bir türlü telafi edememesi durumu olarak kabul edilmektedir.

OKUL BAŞARISINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Duygusal Faktörler

* Duygusal olgunlaşmama okul başarısında önemli rol oynar. Özellikle ergenlerde, mesleki ve eğitimsel yönelimdeki gençler gelecek planları konusunda kararsız kalırlar. Mesleki amaçların azlığı çalışma motivasyonunu etkiler ve okul başarısızlığına neden olur. Mesleki olarak kararsız olan öğrenciler daha düşük not alabilirler.

* Başarı korkusu yüksek ve düşük olan öğrencilerin başarı ve başarısızlıklarına yaptıkları yüklemelerin kişisel veya çevresel olması açısından bir fark görülmemektedir. Diğer taraftan, **başarılı öğrencilerin başarılarını daha çok kişisel etkenlere, başarısız öğrencilerinde başarısızlıklarını daha çok çevresel etkenlere bağladıkları görülmüştür.**

* Lise düzeyindeki başarılı ve başarısız öğrencilerin karşılaştırıldığı araştırmalar, başarılı öğrencilerin başarısız olanlara göre, kendilerini daha iyi kontrol edebilen, kısa süreli başarılarla karşı ilgi göstermeyen, daha çok gelecekle ilgili planlar yapan gençler olduklarını göstermektedir.

* Üniversite öğrencilerinin başarı ve başarısızlıklarının karşılaştırıldığı araştırmalar, başarılı öğrencilerin daha fazla sosyal bilince, sorumluluk duygusuna sahip olduklarını, hedefe ulaşmak için daha çok çaba harcadıklarını göstermektedir.

* Okul başarısızlığı olan çocuklarda davranış bozuklukları araştırılırken dikkat dağınıklığına yol açan hiperaktivitenin, öğrenme güçlüğüne bağlı problemlerden daha yüksek oranda olduğu belirlenmiştir.

Benlik Algısı

*Çocuk dünyaya geldiğinde belirgin bir ben kavramı yoktur. "Ben" çocukluğun ilk yaşlarında doğru ve yanlışlarla başlar ve benlik gelişimi çocukta yaşlara göre farklılık gösterir. 7-12 yaş dönemini sakın geçiren çocuk ergenlik dönemiyle benlik arayışına girer ve ilgileri çoğalır. Kendini doğru tanıma olanağı bulunduğu ölçüde çatışmaları kolay atlattır ve sağlıklı bir ben kavramı geliştirebilir.

* Araştırmalar başarılı öğrencilerin başarısız öğrencilere göre başarıya dönük olumlu bir tutuma, iyi ilişkilere ve öğretmenlere yönelik pozitif bir imaja sahip olduklarını, kendilerine güven ve sorumluluk duygularının daha çok gelişmiş, duygusal açıdan daha olgun ve daha yüksek benlik algısına sahip öğrenciler olduklarını göstermektedir.

* Başarılı öğrenciler genellikle kendi yeteneklerinden ilgi ve kapasitelerinden haberdardır. **Başarısız öğrenciler ise kendilerini tam olarak değerlendiremezler bu yüzden amaçlarını belirlemekte ve amaçlarına ulaşmak için zamanlarını iyi kullanmakta sorun yaşarlar.**

Motivasyon

*Genellikle başarısız çocukların motivasyonu başarılılara oranla daha düşüktür. Motivasyonu artırmak için önce **aile çocuğun kendine olan güvenini arttırmalıdır.** Çalışmaları ailesi tarafından desteklenmeyen ve sürekli eleştirilen çocuklar kendilerini değersiz olarak görür. Bu da kapasitesi uygun olmasına rağmen çocuğun kendini gizlemesine neden olabilir. Çocukların motivasyonlarının düşük olmasının nedenlerinden biri de ailenin başarı çizgisinin ya çok düşük ya da ulaşamayacak kadar yüksek olmasıdır. Ayrıca çocukları her zaman başarılı olacakları konusunda yönlendirmenin yanlış olduğu, başarısız olabilecekleri durumlarında söz konusu olacağı unutulmamalıdır.

* Araştırmalarda başarısız öğrencilerin, notlarını tahmin edemeyecek düzeyde iyimser oldukları, çalışma için motivasyon eksikliği duydukları, kişisel alanlardaki başarısızlıklarından çok akademik alanlardaki düşük notlarından dolayı suçluluk duydukları görülmektedir.

* Başarısız öğrenciler, amaç eksikliği ve hedefe ulaşma çabaları açısından yetersizlik nedeni ile bir işi yapmak için sık sık başkalarının yönlendirmesine ihtiyaç duyarlar.

Zihinsel Faktörler

*Okul başarısızlığı olan öğrencilerle başarılı öğrencilerin zekâ düzeyleri arasında belirgin farklılıklar görülmemektedir. Ayrıca zekâ ölçümünün başarıyı ölçmek için zayıf bir belirleyici olduğu bilinmektedir. Araştırmalar, zihinsel yetenek düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha serbest, az denetimli bir ortamda, düşük olanların ise daha kontrollü bir ortamda başarılı olduklarını göstermektedir.

* Üstün zekalı çocuklarla yapılan araştırmalar, çocukların duygusal nedenler, arkadaş grubunun etkileri, onlara uygun eğitim programlarının eksikliği, teşhis edilememiş öğrenme güçlükleri, öğrencilerin kendilerine ait bir program oluşturamamaları gibi nedenlerden dolayı başarısız olduklarını göstermektedir.

* Okulda başarısız olan çocuklar arasında fiziksel engeli ya da zihinsel öğrenme yetersizliği olanlar ve özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar olabilir. Ancak okul başarısızlığı probleminin içine fiziksel ve zihinsel özellikleri ortalamanın altında olan çocuklar dahil edilmemekte, başarısızlık sorunu gelişimsel olarak eksiklik ya da geriliğin olmadığı hallerde burada belirtilen kapsamda ele alınmaktadır.

* Başarısız öğrencilerin tümevarım, tümdengelim gibi akıl yürütme süreçlerinde sayı ve hafıza kullanma konularında başarılı öğrencilerden daha düşük düzeyde oldukları söylenebilir.

Sınav Kaygısı

*Araştırmalar başarısızlığın kaygı düzeyinin yüksek olmasına bağlı olduğunu göstermekte ve başarısız öğrencilerin kaygı düzeyinin başarılı öğrencilerin kaygı düzeylerinden belirgin derecede yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

* Sınav kaygısı akademik performansa etki eden, yetersiz ders çalışma becerilerini, aşırı fizyolojik tepkileri ve sınavla ilişkili olmayan zihinsel etkinlikleri kapsamaktadır. Sınav kaygısı yaşayan çocuklar sınavda elde edecekleri başarı düzeyinin kişisel değerlerini yansıtacağına inanır, başarısız olduklarında kötü ve akılsız olacaklarını düşünürler. (Ayrıntılı bilgi için Sınav Kaygısı bölümüne bakınız.)

* Sınav kaygısı olan öğrencilerin düşük performans göstermelerinin en önemli nedeni kaygıları değil, çalıtma alışkanlıklarını kazanamamış olmaları ve sınav becerilerindeki yetersizliklerdir. Son 30 yıldır sınav kaygısıyla ilgili çalışmalarda sınav kaygısı başlangıçta dürtü modeliyle açıklanmakta iken sonraları dikkat hipoteziyle açıklanmaya çalışılmıştır. Son yıllarda ise araştırmacılar beceri eksikliği üzerinde durmaktadır.

* Çalışmalar orta şiddette kaygı düzeyinin yüksek performans için gerekli olduğunu ortaya koymaktadır. Çok başarılı ya da başarısız öğrencilerin orta düzeyde başarılı öğrencilerden daha yüksek kaygı düzeyine sahip oldukları saptanmıştır. Başarısız öğrencilerin amaç eksikliği, başkalarının yönlendirmesine ihtiyaç duyma ve düşmanlık duyguları gibi kişisel özellikler taşıdıkları bulunmuştur.

* Sınav kaygısı ve denetim odağı ilişkisi ile ilgili araştırmalarda, öğrencilere niçin başarısız oldukları sorulduğunda, düşük kaygılı öğrenciler "çok kötü sınavdı" gibi dışsal faktörler üzerine, yüksek kaygılı öğrenciler ise içsel faktörlere, kendilerine yüklemeye bulunmuşlardır.

Cinsiyet Faktörü

*Hem yurt içinde hem de yurt dışında yapılan araştırmalarda cinsiyet faktörünün, öğrencinin okul başarısını etkilediği ve kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden daha başarılı oldukları görülmektedir. * Ergenlik döneminden erken yetişkinlik dönemine kadar olan gelişim evresinde kız öğrencilerin başarılı ve başarısız olmalarında ailevi etkiler araştırıldığında, başarılı kız öğrencilerin ailelerinin çocuklarını, başarısız kız öğrencilerin ailelerine göre daha fazla başarılı olmaya yönlendirdikleri ve bu yöndeki beklentilerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

* Öğrencilerin genel olarak başarılarını yetenek, başarısızlıklarını ise şans etkeniyle açıklamayı tercih ettikleri görülmektedir. Ancak bu konuda da cinsiyete bağlı bir farklılık ortaya çıkmış, kız öğrenciler çabayı, erkek öğrenciler ise yeteneği ilk sırada tercih etmişlerdir.

Ebeveyn Tutumları

*Çocuğun öğrenmeye dönük tutumunu belirlemede ailenin tutumu ve değerleri son derece önemlidir. Ebeveynlerden birinin veya her ikisinin, okula ve öğrenmeye karşı olumsuz tutumu, çocuğunda okula karşı negatif duygular geliştirmesine yol açmaktadır.

* Başarılı öğrencilerin ebeveynlerinin çocuklarını, özel bir kişilik yapısına sahip olmaları, kendi kararlarını vermeleri ve bir yetişkin gibi davranmaları şeklinde yönlendirdikleri belirlenmiştir. Başarısız öğrencilerin ebeveynleri ise çocuklarını kişisel hakkını korumak ve var olan yeteneklerini geliştirmek üzere yönlendirmektedir.

* Başarılı çocukların annelerinin başarısız çocukların annelerinden daha fazla kontrol edici oldukları görülmektedir. Bu kontrol, gücün otoriter bir şekilde kullanılmasından çok kontrol şeklindeki otoritenin oluşmasıdır. Bu anneler daha sosyal, sınırlamadan kontrol edici, akıl yürütücü ve yerine göre ödüllendirici bir yapıya sahiptirler.

* Orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki aileler okulu yaşama mesleki olduğu kadar psikolojik ve sosyal olarak da hazırlanmanın bir yolu olarak görürler. Çocuklarının okul aktiviteleriyle yakından ilgilenirler, onlarla öğrenmenin önemini tartışır ve okul başarılarından dolayı ödüllendirirler. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki aileler ise çocuklarını genellikle yasal zorunluluktan dolayı ve iyi para getiren bir meslek sahibi olmaları için okula kaydettirirler. Ne okul başarısızlıklarını onlarla tartışır ne de daha başarılı olmaları konusunda onlara yardımcı olabilirler.

* Anne babası boşanmış veya mutsuz bir evliliği olan ailelerden gelen çocukların, mutlu bir evliliği olan aile çocuklarına oranla daha düşük başarı gösterdikleri görülmektedir.

* Aileleri tarafından yüksek düzeyde kabul gören ve desteklenen öğrenciler, kabul görmeyen, sürekli eleştirilen ve yeteri kadar desteklenmeyen öğrencilere oranla daha yüksek başarı motivasyonuna sahiptirler.

Kardeş Tutumları

*Başarısızlık karşısında kardeşlerde ana babanın tarafını tutar ve istemli olarak onların tutumunu benimserler. Fakat başarısız olan çocuk, kardeşlerinin müdahalesini kolaylıkla kabul etmez. Onlara karşı saldırgan davranabilir ve kardeşlerinin başarılarıyla ana babasını elinden aldıklarını düşünür ve olumsuz duyguları daha da şiddetlenir.

* Kardeşler arası başarı düzeyi farklı ise, bu tür duygulara daha sık rastlanır. Aile ortamı bu tip duyguların artmasına ya da azalmasına sebep olur. Azalması için yapılacak en önemli şey ise kardeşleri kıyaslamaktan uzak durmaktır.

Arkadaşlık İlişkileri

*Arkadaş grubu tarafından kabul görmek gençler ve çocuklar için güçlü bir ihtiyaçtır. Arkadaş grubunun özel değerlerine bağlı olarak eğitimsel istekler artar ya da azalır. Gençlerin eğitimsel istekleri

arkadaşlarının istekleriyle uyum içindedir ve ilişki yakınlaştıkça onların fikirlerinden etkilenme de artmaktadır.

*Başarılı ve başarısız öğrenciler üzerinde yapılan araştırmalar, başarısız öğrencilerin arkadaş grubunun etkisiyle okula ve ders çalışmaya dönük olumsuz tutumlar geliştirdiğini, cinsiyet farkı olmaksızın başarılı öğrencilerin arkadaşlarını başarılı öğrencilerden, başarısız öğrencilerin ise başarısız gruptan seçtiklerini ortaya koymaktadır.

* Eğitimsel amaçlar gerçekleştirilirken bir çok konuda ailede ve arkadaşlar arasında uzlaştırılmayacak farklılıklar yaşanabilir. Ergenlikte arkadaş etkisi daha baskındır ve bir de aile ile çocuk arasındaki ilişkiler bozursa ailesel etkiler iyice azalabilir.

Okul-Öğretmen Faktörü

*Sınıfta kalma sisteminin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi araştırıldığında erkek öğrenci olmak, sosyo-ekonomik düzeyi düşük olmak, azınlıktan gelmek gibi özelliklere sahip olanların daha çok sınıfta kaldıkları ve tekrar edilen sınıfın öğrencilere daha iyi bir performans getirmedeği belirlenmiştir. Sınıfını geçenlerin kalanlara göre daha fazla başarı gösterdikleri, daha az duygusal ve sosyal problem yaşadıkları, sınıfta kalma sisteminin eğitimsel açıdan bir yarar sağlamadığı görülmüştür.

* Çocuğun sınıftaki davranışlarını dikkatle gözlemleyen öğretmen, öğrenci için hangi eğitimin uygun olacağı hakkında doğru kararlar verebilir. Öğrenci hakkındaki dosya bilgilerinin öğretmenler tarafından düzenli tutulması ve güncellenmesinin, öğrenci başarısı üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Ders Çalışma Yöntemi

* Ders çalışma bir okuma şekli olarak tanımlanmaktadır ama ders çalışmanın sıradan okumadan farklılaştığı yön bir problem veya konunun dikkatli ve sorgulayarak incelenmesini gerektirmesidir. Öğrencinin bilgi ve beceriyi kazanması için ödevleri yapması beklenir. Öğrencinin ödevde başarılı olması da ödevde istenen şeyin farkında olması ve çalışmasını bu istekleri karşılayacak şekilde adapte etme yeteneğine sahip olması gerekmektedir.

* Özetleme, not alma gibi aktiviteleri kullanma becerisi; hafıza kapasitesi veya önceki bilginin transferi gibi öğrenciye ait özellikler; metin düzenleme ve kavramsal güçlük gibi öğrenilecek konuların yapısı; çocuğun ders çalışırken öğrenmesini kolaylaştıran veya zorlaştıran faktörlerdir. Okuma ve altını çizme gibi diğer stratejilerden daha derin bir çalışma gerektiren not almanın başarılı öğrencileri başarısız öğrencilerden ayıran önemli bir faktör olduğu görülmektedir.

* Başarılı ve başarısız öğrencilerin zekâ düzeyleri açısından belirgin farklar olduğu söylenemez. Ancak başarılı öğrenciler çalışma alışkanlıkları, uyum, dinleme ve gözlem açısından başarısız öğrencilere göre daha iyidirler.

* Ders çalışırken öğrenme dışında başka kaygıların olması, öğrenmenin verimini düşürmektedir. Çocuk eğer parasal sıkıntılar yüzünden bir işte çalışıyor, anne baba arasındaki çatışmalar da arada kalıyor ya da

arkadaşlık ilişkilerinde sorunlar yaşıyorsa (ergenlikte özellikle kız-erkek arkadaşlıklarında) öğrenmesi olumsuz etkilenmektedir. Bu nedenle anne babalar çocuklarını mümkün olduğu kadar çatışma ve stresten uzak tutmalıdır.

NEDENLER

Bireysel Nedenler

- * Bilişsel, fiziksel ve duygusal olgunluk açısından yetersizlik,
- * Beden imajı düşük olan öğrencilerin özsaygıları ve akademik başarılarının da düşük olması,
- * Başarısızlığın devamlılığına yol açmada gelişim görevlerini gerçekleştirememek de etkilidir. Gelişim görevi kişinin yaşamının belli bir döneminde ortaya çıkan öyle bir ödevdir ki bunun o sırada başarılması insanı mutlu kılarken, başarılabilmesi mutsuzluğa ve ileri ki ödevlerini gerçekleştirmesinde güçlüklerle karşılaşmasına neden olur. Bu durum, başlangıçta başarısızlığın benliğe mal olan yanını, daha sonra da kişinin ilerdeki başarısızlıklarını nasıl etkileyeceğini gösterir.
- * Ortaokul ve lise yıllarına rastlayan ergenlik döneminde yoğunluk kazanan duygusal nedenler, ilgi alanlarının değişmesi ve çeşitlenmesi önemli başarısızlık nedenlerinden biridir. Bu dönemde hızlı bir gelişme ve değişim sonucu ergenin dikkatinin zayıfladığı ve duygusal gerginlik nedeniyle içe çekildiği, kendisiyle ilgilenmenin arttığı ve belirli noktalarda yoğunlaşmayla düşünce alanının daraldığı, bütün bunlarında çalışma ve başarıyı olumsuz etkilediği görülmektedir.
- * Ergenlik döneminde gencin sözel olarak ifadesi daha çok gelişmiştir. Artık sadece olanı değil olabilecek olanı da anlayabilmektedir. Olasılıkları, hipotezleri, gerçekler ve gerçekdışı mantığı kavrayabilme gücüne sahiptir. Ergenin soyut düşünce yeteneğinin bu düzeye gelmiş olması beklendiğinden müfredat programı da bu doğrultuda hazırlanır. Ancak bilişsel açıdan henüz bu olgunluğa ermemiş öğrenciler başarısız olabilmektedir.
- * Yaşlarına oranla fiziksel olarak geç olgunlaşma da gencin kendine güvenini zedelemekte, kişisel ve sosyal uyumunu bozmaktadır. Bunun getirdiği özgüvensizlik başarıyı olumsuz etkilemektedir.
- * Çocuğun başarısızlığının çevresi tarafından küçümsenmesi, çocuk tarafından içselleştirilmekte ve birey başarıyı hayat boyu benliğini değerlendirmekte bir ölçüt olarak kullanmaktadır. Sonuçta başarısızlıkla kendi benliğini özdeşleştiren bireye yardımcı olmaya çalışırken kaygı ve başarısızlık sorunlarının pek çoğuna bir benlik sorunu olarak bakma zorunluluğu ortaya çıkar. Çünkü yapılan araştırmalar sanılanın aksine, IQ'nun değil, akademik benlik algısının başarıyı yordamada daha etkili olduğunu göstermektedir.
- * Kaygının çok yüksek yada çok düşük olması gibi motivasyon eksikliği de başarısızlığa neden olabilmektedir.

- * Çocuğun ön bilgilerinin yetersiz olması, diğer bir ifadeyle bulunduğu sınıf düzeyine gelinceye kadar almış olduğu eğitimle oluşturduğu akademik temelin gereken becerileri ortaya koymasına engel olması,
- * Anlayamadığı konularda soru sormaktan çekinen, utangaç, kendine güveni düşük ve sınavlarda çok heyecanlandığı için bildiği soruları dahi yapamayan, kaygılı kişilik yapısı,
- * Araştırmalar sınav kaygısı ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yüksek sınav kaygılı öğrencilerin başarıları düşük sınav kaygılı öğrencilerin başarısından daha düşüktür. Sınav kaygısının özellikle kuruntu boyutunun performansı kötü etkilediği belirtilmektedir.
- * Geçmişte aynı dersten başarısız olma veya o ders, konuyla tanışık olmama nedeniyle "Nasıl olsa başarısız olacağım" önyargısıyla çocuğun yeterince çalışmaması,
- * Görme, işitme kaybı, bulaşıcı hastalıklar gibi nedenler ders çalışmayı engellediği ve dikkat dağılmasına neden olduğu için başarısızlığa zemin oluşturur.
- * Bu hastalık hallerinden başka okul olgunluğuna sahip olmama, aşırı hareketlilik, yerinde duramama ve hareketlerde kararsızlık gibi durumlarda da çocuğun dikkatinin toplanması güç olduğu için başarısızlık ortaya çıkmaktadır.
- * Öğrencinin kaldığı yerin okul başarısına etkisi incelendiğinde, ailesinin yanında kalan öğrencilerin yatılı okuyan ya da yurttan kalan öğrencilere göre daha başarılı oldukları bulunmuştur. Bununla birlikte ailedeki birey sayısı fazla olan öğrencilerin, birey sayısı az olan öğrencilere oranla başarı seviyeleri daha düşüktür.
- * Ders çalışma alışkanlıkları ile akademik başarı karşılaştırıldığında, öğrencilerin ders çalışma alışkanlıklarının (zamanı iyi planlama ve kullanma, öğrenme motivasyonu vb.) akademik başarıyı olumlu etkilediği görülmektedir. Ders çalışma süresi uzun olan öğrenciler diğerlerine oranla daha başarılı olmaktadır.
- * Çocukta öğrenme güçlüğü olması başarısızlığın çocuktan kaynaklanan en önemli nedenidir. Başarının ön koşullarını oluşturan yetenekler açısından bazı çocuklar diğerlerine kıyasla daha dezavantajlıdır.
- * Öğrencinin doğuştan getirdiği özelliklerin yanı sıra onun başarısını etkileyen bir faktörde öğrencinin sorumluluk alma gücünü kazanmış olmasıdır. Bunun diğer bir anlamı çalışma alışkanlığının olmasıdır.
- * Bunalım ve endişe halleri çocuğun okul başarısını da engelleyici rol oynar. Psikolojik düzensizliğin belirli bazı halleri (depresyon) başarısızlık olasılığını yükseltir. Düşünce süreci sağlıklı olmayan çocuk doğal olarak başarısız olur ve bu başarısızlık çoğu kez varolan düzensizliği daha da yoğunlaştırabilir.
- * İlkokul çocuk için yeni bir sosyal çevredir. Okulun uyulması gereken kuralları çocuğun diğer çocuklar ve öğretmeni ile tanışıp anlaşması ve başarmak zorunda olduğu öğrenim görevleri vardır. Bütün bunlar

çocuğun çevreye uyumunu güçleştirebilir. Okuldaki sosyal çevreye uymakta zorluk çeken çocuklar ise daha çok okul öncesinde aile dışına çok az çıkmış sosyal ilişkilerden mahrum bırakılan çocuklardır.

* İlköğretimin son dönemleri ile lise dönemine rastlayan ergenlik döneminin özellikleri de başarıda önemli bir etkidir. Bu dönemde hızlı gelişim ve değişim sonucu ergenin dikkati zayıflamakta, daha çok kendi başına kalma isteği artmakta, belli noktalara yoğunlaşması ile ilgili düşünce alanı daralmakta, hayal dünyası içine girmekte ve bütün bunlar çalışmasını ve başarısını olumsuz etkilemektedir.

Aileye Bağlı Nedenler

* Anne babanın arasında sağlıklı bir iletişimin olmaması, huzursuz ve kaygı verici bir ev ortamı,

* Anne babanın, kendi hayatlarındaki sıkıntılarından dolayı eleştirel ve sabırsız olması, çocuğun hatalarını tolere edememesi, baskıcı tutumu, çocuğu zorlamaları, çocuğun iyi yanlarından ziyade yetersiz yanlarına yoğunlaşması, çocukta kendine güvensizliğe ve kaygıya bu da başarısızlığa yol açmaktadır.

* Anne babanın çok kaygılı olması çocuğunda kaygılanmasına neden olur. Anne babalardaki başarısızlık kaygısı başarısızlık var olmadan hatta daha çocuk okula başlamadan önce de görülür ve bazen tüm okul yaşamı boyunca sürer. Çocuğa da bulaşan bu kaygı çocuğun gerçek performansını ortaya koymasını engelleyerek başarısızlığa sebep olur.

* Çocuk üzerine gerçekçi olmayan beklentiler ve çocuğa güven duymama önemli bir nedendir. Ebeveynlerin çocuğun potansiyelinin üzerinde olan beklentilerini çocuklara yansıtmaları çocukta kaygı ve başarısız olma korkusu geliştirir. Çocuktan başarılı olması konusunda çok fazla beklenti içinde olmak, onun kişilik değerinin sadece başarıyla değerlendirilmesi anlamına geldiği için, değerini anne babasının gözünde başarılı olmaya bağlanması çocukta kaygı yaratmaktadır. Başarıda en önemli engellerden biri olan kaygı veya korku böylece ailede yaratılmış olur.

* Evde çocuğun kendine ait bir çalışma mekanının (oda, masa, bunlar mümkün değilse en azından bir köşe) olmaması,

* Anne babanın zamanı etkili kullanma, okuma, sorumluluklarını yerine getirme konularında olumsuz model olup, bir taraftan çocuğun çok fazla televizyon izlemesine, gezmesine kızarken diğer taraftan zamanlarını hep bu şekilde geçirmeleri.

* İyi niyetle sunulan bilgisayar, TV oyunları gibi teknolojik olanakların kullanımına sınır getirilmemesi sonucu çocukta bağımlılık yaratması,

* Ödül verme yöntemini doğru kullanamayarak çocuğun, başarıyı başlı başına bir ödül olarak görmesinin engellenmesi,

* Çocuğun ders çalışmaktan başka sorumluluğu yokmuş gibi davranarak aslında gelişimi için gerekli olan arkadaşlarıyla oyun oynama, sportif faaliyetlere katılma, resim yapma, müzik dinleme, yetişkinlerle vakit geçirme gibi etkinliklerin anne baba tarafından gereksiz görülmesi hatta çocuğa bunları gerçekleştirmesi için izin verilmemesi. Bu tutumların yol açtığı yüksek kaygının sadece kendisi bile başarısızlığın oluşmasında önemli bir etkidir.

* Aileden çocuğa genler üzerinden aktarılan özellikler, onun bedensel ve zihinsel yapısında önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla çocuğun başarısında anne babadan aldığı bu genler belirleyici rol oynamaktadır. Aile aktardığı genlerle olduğu gibi çocuğu yetiştirme tarzı ve çocuğa sağladığı olanaklarla da çocuğun başarısında etkilidir.

* Ailenin eğitim hataları, ana baba tutumundaki kararsızlık, anne babanın eğitim anlayışındaki farklılık başarıyı engelleyici olabilmektedir. Çocuğun gereğinden fazla koruyup güvensiz bir birey haline getirmek yada aşırı baskı ve otorite yoluyla eğitmek hatalı davranış modelleridir. Bunun yanı sıra anne babanın geçimsizliği gibi nedenlerde aileden kaynaklanan başarısızlık faktörleridir.

* Ailenin öğrenim durumuna bakıldığında, başarısız gruptaki çocukların anne ve babalarının başarılı gruptakilere oranla daha eğitimsiz oldukları görülmektedir.

* Aile içi iletişimin gencin başarısını etkileyişine bakıldığında çocukların okul başarılarının huzurlu aile ortamlarında arttığı bulunmuş, buna karşın büyük anlaşmazlıkların yaşandığı huzursuz aile ortamlarında yetişen çocukların hem kişilik gelişimlerinde hem de sosyal uyumlarında sorun olduğu görülmektedir.

* Benliğe saygı ile başarı arasındaki ilişki incelendiğinde yeteneği ölçüsünde başarı göstermeyen erkek öğrencilerin başarılı erkek arkadaşlarına kıyasla daha olumsuz benlik tasarımına sahip oldukları bulunmuştur. Ebeveynin kabul ve reddedişiyile zekâ ve akademik başarı ve benlik kavramı arasındaki ilişkiye bakılmış, babasını "reddediyor" diye algılayan çocukların akademik zekasının ve benlik kavramının olumsuz yönde etkilendiği görülmüştür.

* Araştırma bulgularına göre aile içindeki disiplinin de okul başarısında önemli bir etken olduğu kanıtlanmıştır. Başarısız gruptaki çocukların %30'u bedensel cezalara çarptırılırken başarılı grupta bu oranın %16'ya düştüğü görülmektedir. Buna göre aile içindeki ilgi ve sevginin okul başarısını etkileyen önemli bir faktör olduğu, başarısız gruptaki çocukların daha çok kardeşlerinin sevildiğini ileri sürerken, başarılı gruptaki çocuklar kendilerinin de kardeşleri kadar sevildiğini ifade etmişlerdir.

* Farklı sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerin problem alanları ve başarı düzeyleri arasındaki ilişkilere bakıldığında öğrencilerin derslerden aldıkları notların aritmetik ortalamaları alt sosyo-ekonomik düzeyden üst sosyo-ekonomik düzeye gidildikçe arttığı görülmektedir.

* Kardeş sayısı ile öğrencilerin okul başarısı arasında önemli fark bulunmuştur. Buna göre tek çocuk veya iki kardeş olan öğrencilerin okul başarıları, dört, beş ve daha fazla olan öğrencilerin okul başarılarından yüksek olmaktadır.

* Anne babaların kültürel yoksunluk içinde olması ve çocuklarını nasıl eğitmeleri konusunda yeterince bilinçlenmemiş olmaları başarısızlıkta önemli bir nedendir. Anne ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencinin başarı düzeyi yükselmektedir. İyi eğitim görmüş anne ve babalar çocuklarıyla iyi ilişki kurabilmekte onların başarı güdüsünü arttırabilmektedir. Anne babanın eğitim düzeyinin düşük olması aile içi ortamı eğitim açısından elverişsiz kılarak çocukların zihinsel gelişimini engellemektedir. Çocukların okul başarısını artırmada zihinsel yetenekler kadar, ailenin sosyal etkinliklere katılma imkânı, sosyal yaşantı, bilgi ve becerisinin çeşitliliği, anne ve babanın tutum ve davranışları da etkili olmaktadır.

* Başarısızlık en çok bir işte çalışan çocuklarda görülmektedir. Bu çocuklar ders çalışmaya zaman ayıramamakta, yeteri kadar dinlenememekte, maddi sıkıntılar nedeniyle duygusal, zihinsel ve bedensel gelişimleri olumsuz etkilenmektedir.

* Kişiliğin öznel yanı, insanın özellik, yetenek, ideal ve değer yargıları gibi konularda kendisine ilişkin görüşlerinin dinamik örüntüsü benlik tasarımı olarak adlandırılır. Ebeveynlerin yansıttıkları değer ve davranışlarla çocukta benlik kavramı oluşur. Benliğin olumlu veya olumsuz gelişiminde ana babanın çocukla olan ilişki ve yaklaşımları oldukça önemlidir. Başarıyla benlik saygısı etkileşim içerisinde. Öğrenme etkinliklerine bireyin katılımını engelleyen düşük benlik saygısı sonuçta düşük performansla yol açar.

* Ölçülülük ve kısıtlılığa yol açan ebeveyn davranışları çocukta kendine güven duygusunun gelişimini engeller. Güven duygusu, kişinin kendini onaylama ya da onaylamama tavrını ve ne ölçüde yetenekli, başarılı ve değerli olduğuna dair kişinin inancını yansıtır. Kendine güvenen çocuklar kararlı, bağımsız ve zihinsel fonksiyonlarda iyidirler. Diğer yandan birçok çocuk kendine yeterli güveni olmadığı için yapabileceklerinin daha azını yapar.

* Ebeveynler çocukların yakın çevrelerindeki modeller olarak ilk özdeşim kuracakları kişilerdir. Anne baba ve kardeşlerin eğitim düzeyi ve sosyal statüleri çocukların eğitiminde ve hedef belirlemelerinde önemlidir. Çocukların okuldaki etkinliklerine gösterilen ilgi ve yardım isteğinin karşılanması, sorularına açıklayıcı cevaplar verilmesi, anne babanın eğitim düzeyi ile ilişkilidir. Alt sosyo-ekonomik düzey ailelerin ilgi ve eğitim düzeylerinin düşüklüğü nedeniyle çocuğun yardım istekleri yeterince karşılanmamaktadır. Özellikle annenin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuğun okul başarısının arttığı görülmektedir.

* Düşük sosyo-ekonomik ebeveynlerin çocuklarından beklentileri, iç kontrolü, girişimi, merak duygusunu, konuşma ve ifade yeteneğini, kendine güven ve özerkliğin gelişimini engelleyecek nitelikte itaat ve bağlılık değerlerine yönelik olabilmektedir. Orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki ebeveynlerde ise çocuğun benlik gelişimine uygun beklentiler söz konusudur. Ebeveynin çocuktan beklentilerini çocuklarını yetiştirmedeki tutum ve davranışları belirler. Düşük sosyo-ekonomik ailelerde karı koca ve çocuklarla ilişkilerde baba otoritesi hakimdir. Çocuk eğitiminde fiziksel ceza, azar gibi

olumsuz tekniklere sıkça başvurulur. Bu disiplin yöntemi çocuğun benlik saygısını zedeler ve düşük benlik saygısı sonuçta okulda düşük performansa yol açar.

* Evdeki kültürel atmosfer çocuğun okul başarısıyla dolaylı olarak ilişkilidir. Anne babanın birbiriyle ve çocukla sohbet ortamları çocukta dil ve düşünce gelişimin sağlar. Anne baba çocuk arasındaki iletişim alt sosyo-ekonomik düzey ailelerde yetersizdir. Anne baba birbirleriyle toplumsal güncel olaylar hakkında nadiren sohbet etmekte ve çocuğun söze karışmasına izin verilmemektedir. Anne babanın çocuklarının okuldaki durumları konusundaki ilgi düzeyleri ile çocuğun başarısıyla ilişkilidir. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki ebeveynler okulla iletişimlerinin yetersiz olduğu genellikle öğretmenle görüşme talebinde bulunmadıkları veli toplantılarına öğretmenin yaptırım gücüyle geldikleri ve toplantılarda pasif, sorunlara çözüm bulmakta yetersiz oldukları görülmektedir. Benzer durum orta sosyo-ekonomik düzeyden gelen başarısız öğrencilerin ebeveynlerinde de görülmektedir.

* Anne baba geçimsizliğinin olduğu ailelerde çocuk istismarı ve ihmalinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Çocuk istismarı ve ihmalinin okul başarısını doğrudan etkilediği ve başarısız öğrenciler arasında istismarın daha fazla olduğu görülmektedir.

* Aile bireylerinden birini hastalanması veya ölmesi, ana babanın ayrılması, yeni kardeşin doğması gibi değişiklikler başarı üzerinde etkili olabilmektedir.

* Ailenin sosyo-ekonomik konumu çocuğun aile dışındaki çevresini; tanışabileceği insanları, girebileceği okulları, sağlayabileceği meslek olanaklarını belirler. Alt sosyo-ekonomik aileden gelen çocukların çevrelerinin sınırlı olması başarılarını ve meslek sahibi olma olasılıklarını olumsuz etkilemektedir.

* Gencin anne babasına karşı duyduğu, ancak doğrudan ifade edemediği kızgınlığı anne baba otoritesini reddetmek için kullanarak başarısız olması ve bu yolla anne babasından intikam almaya çalışması başarısızlığın nedenlerinden biri olabilmektedir. Ailenin tutumu gerçekte çocuğun algıladığı biçimde olmayabilir. Arzulanan başarıyı gösteremeyen genç aile otoritesinin bu doğrultuda algılayabilir.

* Başarısız çocukların yarıdan çoğunun babalarının kendilerine zaman ayıramayacak kadar meşgul oldukları, yarıya yakınının ailesinde anne baba ilişkisinin iyi olmadığı görülmektedir. Ailedeki bu ilgisiz ve sorunlu ortam sadece çocuğun okul başarısını etkilememekte bununla birlikte duygusal gelişiminde de sorunlar yaratmaktadır. Başarısız çocukların yarıya yakınında dikkatsizlik ve dalgınlık, 3/1'inde arkadaş ilişkilerinde sorunlar, otoriteyle çatışma, yalan söyleme ve tırnak yeme gibi belli davranış problemleri gözlenmektedir. Okul başarısızlığıyla birlikte çocukta davranış problemi de görülüyorsa başarısızlığın kaynağının anne babanın hatalı tutumu olduğu inancı güçlenmektedir.

* Çocuk ebeveynin eğitim konusundaki düşünce ve duygularını kendine mal eder. Eğitimsel süreçlere değer veren, öğretmenin çabasına saygı duyan ebeveynler çocuğun okula karşı tutumlarını olumlu etkilerken, öğretmene saygısı olmayan ya da uzun bir eğitim görmediği halde yaşamda başarılı olan aileler genellikle olumsuz etkilemektedir. Benzer şekilde eğitimin önemli olduğunu söylemesine rağmen

okuma ve öğrenmeye hiçbir kişisel ilgi göstermeyen ebeveyn, çocuğun okula duyduğu ilgiye engel olabilmektedir.

* Bazı anne babalar ilk çocukluktan itibaren çocuklarında zekâ belirtisi ararlar. Her gülümseme, her davranış, her düşünce, her soru onlar için zekâ belirtisidir. Daha sonra çocuklarına bunları sergiletmeye başlarlar. En küçük bir hataya bile müdahale ederler. Alınan notlar, sıralamadaki düşüş, öğretmenlerin uyarısı ana babaların şiddetli tepkilerine yol açar. Bunun çocuk için zararlı olabileceğini akıllarından geçirmezler. Gelecekteki engelleri bir türlü düşüncelerinden silemezler ve çocuklarını bunlardan haberdar etme gereğini duyarlar. "İyi çalışmıyorsun, böyle giderse sefalet içinde yaşayacaksın", "hayatını kurtarmazsan ömür boyu pişmanlık çekersin" gibi yoğun endişe dolu konuşmalarla çocuklarının duygusal dengelerini bozabilmektedirler. Onlardaki bu karamsarlık çocukları da olumsuz etkiler. Başarısızlık duygusu anne babaların çocukların güçlüklerine doğrudan katılmalarına neden olur. Çocuklarının her ödeviyle ilgilenerek kontrol ederek, adım adım izleyerek yardım ettiklerini zannederler.

* Başarısızlıktan tümüyle kendilerini sorumlu tutan ebeveynler, kendilerini suçlu hissettikçe başarısızlık karşısında hatalı hareket ederler. Oysa problemi çözmek için öncelikle bu duygudan kurtulmaları gerekir. Kendileri tek sebep değildir, okul yaşamı, sistemin katılığı, bilgilerin verilişi, öğretmenin davranışları da hesaba katılmalıdır. Diğer yandan okulla öğretmeni suçlayarak başarısızlığın tek nedeninin onlardan kaynaklandığını düşünmekte aile yaşamının düzensizliği, ana baba arasındaki anlaşmazlıklar gibi ailevi nedenlerin göz ardı edilmesine yol açabilir.

* Aile çocuğun gelişiminde ilk eğitimcisi ve etkili olan ilk çevre olduğu kadar okul başarısında da çok önemlidir. Aile içi ilişkilerin dengeli ve düzenli olması çocuğun başarısını olumlu etkiler. Sağlıklı bir aile ortamında karşılıklı anlayış sağlanırsa çocuk kendine güven veren, sorunlarıyla yakından ilgilenen bir anne baba bulur. Çocuklarla kurulan başarılı iletişim sayesinde çocuğun başarısı desteklenirken, başarısızlığı durumunda çocuk anlayışla karşılanıp, nedenleri araştırılıp birlikte mantıklı çözümler bulunur.

* Anne babanın okula karşı tutumları çocuğu etkilemektedir. Bazı anne balar öğretmen ve okula karşı olumsuz tutum takınırlar. Bu durum benzer tutumları bir süre sonra çocuğunda geliştirmesine yol açar. Bazı anne babalar ise çocuklarının okul başarılarının pek önemsemedikleri için az ödüllendirirler. Ailenin okul başarısına karşı gösterdiği ilginin yetersizliği ile okul başarısızlığı sorunları arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır.

* Okul başarısını etkileyen en önemli faktörlerden biri de çocuğun sorumluluk almaya ve başladığı işi bitirmeye alışmasıdır. Bu hemen gelişen bir durum değildir. Bebeklikten itibaren gelişen ve anne babanın kazandırdığı bir süreçtir. Eğer anne baba bu duyguyu kazandırmak için fırsatlar yaratmamışsa ve okul zamanı geldiğinde derslerinin sorumluluğunu almasını istiyorsa bu konuda bir sorun yaşamaları ihtimali kuvvetlidir.

Okula Bağlı Nedenler

* Öğrencinin oturduğu yer, kalabalık sınıf gibi uygun olmayan sınıf içi düzenlemeler ve ısı, ışık, ses yalıtımı gibi sınıfın fiziki koşullarının yetersiz oluşu,

* Okulun katı, kuralcı, yaratıcı ve özgür düşünceye imkân tanımayan disiplin anlayışı,

* Ders programlarının kısa zamana çok fazla ünite sığdıracak şekilde planlanması, ders sürelerini zaman bakımından öğrenci ilgilerine cevap veremeyecek kadar kısıtlı hale getirmiştir. Öğretmen programın konularını belli bir yapısal doku içinde ve açıklayıcı bazı ders araçlarından yararlanarak, belli metotlar kullanarak ve bunları öğrencilere belli bir sıra ile sunarak görevini yerine getirdiği inancı içindedir. Bu çaba içinde öğretmen 40-50 kişilik sınıflarda öğrencilerin sorunlarına ve ilgilerine gereken önemi verememektedir.

* Ders programlarında sadece öğretmeni dinlemeye ve tahtaya yazdıklarını okumaya dayanan eğitim yönteminin ağırlıklı olması, yaşayarak öğrenme ilkesinin (öğrencilerin deney yaparak, slayt ya da film izleyerek, gezilere katılarak öğrenmeleri) gerçekleştirilmesine fırsat verilmeyişi,

* Gereksiz, sadece öğrenciye bıkkınlık duygusu yaşatmaya ve öğrenmeden soğutmaya yarayan ödev verme tarzı, araştırma yapma ve proje geliştirme konularında öğrencilere imkan ve zaman tanınmaması,

* İlgilerin gerisinde çoğunlukla geliştirilmeye elverişli olan belli bir yetenek bulunmaktadır. Bu yeteneklere işlerlik kazandırmak için öğretmenin öğrencinin kendi çabasına dayalı çözüm yolları göstermede yapacağı rehberlik konuların hepsini eksiksiz olarak sınıfta tek tek sunmaktan daha az yorucu olduğu gibi, daha verimli sonuçlar da ortaya koymaktadır.

* Okulda sessiz ve edilgen bir sınıf topluluğu, aktif ve gürültülü bir sınıfa yeğlenmektedir. Böyle bir toplulukta öğretmen aktiftir ve çok konuşur. Çok konu işler durumda iken öğrenci pasif ve sessiz ama öğrenme azdır. Bunun tersi bir durum öğretmen ve idarecileri rahatsız etmekte, öğretmeni sınıfta disiplini kuramama durumuna düşürmektedir. Oysa öğretmenin başatlığı ve otoriter disiplini öğrencide kaygı yaratıcı ve öğrenmeyi ketleyici olmaktadır.

* Okulda alışılmışlık ve geleneksellik başarı, yaratıcılık ise başarısızlık olarak nitelenmektedir. Her insanda bir ölçüde yaratıcılık vardır. Ancak bu, toplum içinde ve okulda yavaş yavaş söndürülmektedir. Her zaman her şeyin tek ve doğru bir cevabının olduğu kabul edilmekte ve pek çok zeki öğrenci tek doğru cevabın baskısı altında yanlış yapma korkusu içinde öğretmenin fikirlerine katılmasa bile bunu ifade edememektedir.

* Okulda öğrenciler iş birliğinden çok yarışmayı öğrenmektedir. Bu yarışta yetenekli öğrenciler motive olabilmekte, ama kazanması umutsuz olan öğrencilerin bu yarışın içine çekilmesi sınıfı kaygı ve güvensizlik yaratan bir çevre haline getirmektedir. Sınıftaki bu yarışma ortamında beklenen başarıyı gösteremeyen öğrenciler başarısızlık inancı geliştirip derslerden uzaklaşabilmektedir. Oysa iş birliği ortamında insanlar ortak bir amaca ulaşmak için yeteneklerini daha kolay ortaya koyabilirler.

İşbirliğinin güvenli ortamı yarışma ortamında olduğu gibi yorucu, hırpalayıcı ve kaygı yaratıcı olmadığı için öğrenmeye daha elverişlidir.

* Öğretmenler ders dışı etkinliklere yeterince zaman ayırmamakta, eğitimden çok öğretime ağırlık vermektedir. Bunun sonucu olarak okullarda akademik gizil güçlerin geliştirilmesi ön plana alınmış resim, müzik, spor ve diğer artistik yetenekler gibi akademik olmayan güçlerin geliştirilmesi ihmal edilmiştir. Spor, resim ve müzik gibi konular okul programında yer alsa da fazla önemsenmemekte, bu konular üzerinde yapılan ders dışı çalışmalar öğrencinin akademik programını aksatacağı düşüncesiyle engellenmekte, ancak akademik konularda başarılı olma koşuluyla bu alanlarla ilgilenme şansı verilmektedir. Bu konular eğer öğrencinin ilgisini çeken konularsa bunun gerisinde bir özel yeteneğin olduğunu kabul ederek akademik yönden başarısız olsa bile bu konulara zaman ayırma şansı verilmelidir. Gerçek yaşama baktığımızda akademik konuların ürünü olmayan ihtiyaçlar akademik konuların ürünü olanlardan daha az değerlidir. Bunlar yaşamı renklendiren insanı mutlu eden ihtiyaçlardır.

* Okullarda öğretim ayrıntılı konular üzerinde yoğunlaşırken bunlardan genellemelere ulaşma ihmal edilmektedir. Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları ayrıntılı bilgileri öğrenmede ısrarlı olsa da ayrıntılar kısa sürede unutulurken genellemeler unutulmamaktadır. Bunlar üzerinde yeterince durmak için ayrıntılı olguları, bunlarla ilgili genellemelere ulaşırken ulaşılmış genellemeleri de yeni durumlara uygularken kullanmak öğrenmeyi daha kalıcı kılmaktadır.

* Öğretimde bilgi kazandırılmaya önem verilmekte ancak o bilginin öğrenci için ne anlama geldiği üzerinde durulmamaktadır. Oysa bilgiler yüzeysel ve duygulardan yalıtılmış biçimde öğrencilerin dışında yer aldığı sürece köklü davranış değişiklikleri olamamaktadır.

* Okul programları ve sınıf etkinlikleri çocuk zihninin psikolojik yapısına göre değil, yetişkin mantığının işleyişine göre düzenlenmektedir.

* Öğretmenlerin sınıflarda daha çok başarılı öğrencilerle ilgilenme eğilimi, kendi branşlarından farklı branşlardaki derslere eğitici olarak girmesi, boş geçen dersler, öğrenciyi bir üst eğitim programına hazırlayıcı eğitim ve rehberliğin verilemeyeceği gibi faktörlerinde başarısızlık üzerinde çok etkili olduğu düşünülmektedir.

* Öğretmenin beklentisinin az veya düşük olması, öğrenciye daha az övgü ve dikkatle yaklaşarak öğrencinin başarı konusundaki beklentisini düşürmesine ve öğrencinin daha az çaba harcayarak kötü notlar almasına neden olur ve öğrenciyi giderek daha da başarısız kılan bir kısır döngü ortaya çıkarır.

* Okulun fiziki imkanlarındaki yetersizlikler, öğrenci sayısının kapasite üstünde olması, gerekli ders araç gereçlerinin yetersizliği, okuldaki öğretmen açığı gibi nedenler okul başarısını olumsuz etkiler.

* Okulda dayak ve aşağılanma gibi davranışlara maruz kalmış çocuklarda uyum problemlerinin yanı sıra akademik başarısızlık da yüksek oranda görülmektedir.

* Okul değiştirme ve devamsızlık düşük okul başarısına yol açmaktadır. Okula devamsızlık ilk yıl içerisinde diğer yıllara oranla daha zararlı olsa da tüm sınıf düzeylerinde yapılan uzun süreli devamsızlıklar öğrenciyi hem derslerden hem de okul ortamından uzaklaştırdığı için başarısızlık ve uyum sorunları ortaya çıkabilir. Bununla birlikte okul değiştirme çocuğun yeniden uyum sağlamak zorunda kalmasını gerektirmekte, alışıncaya kadar geçen zaman da çocuğun derslerden geri kalmasına neden olmaktadır.

* Okulu ğretmen için yaşanmaz hale getiren en büyük etken okul yöneticisinin geleneksel, demokratik olmayan ve ağdaş eğitim anlayışından uzak yönetim anlayışıdır. Birçok okulda bugün yüksek düzeyde bürokratik ve biçimsel bir yapıyla birlikte katı bir hava vardır. İdareciler mevzuata hkim oldukları kadar etkili yöneticiliğe, ocuk gelişimi ve eğitiminin temel noktalarına hakim değildir. İdareciler yönetimde yetersiz ve kişilik özellikleri bakımından yönetici olmaya elverişli olmadıklarında, yönetimin ilke ve kurallarını kötüye kullanıp, ğretmeni etkisiz kılabilmektedir. Bu durum çalışan öğretmenler için önemli lde ruh sağlığını bozucu etki yaratır. Çünkü ğretmen ve okul idarecileri arasındaki ilişki okulun havası ve öğretmenin morali üzerinde büyük etkiye sahiptir. Araştırmalar göstermektedir ki ekonomik gereksinimlerin karşılanması bile, kendine saygı gereksinmesi karşılanmadan fazla etkili olamamakta ve verimi ykseltememektedir.

* Bazı düşük sosyo-kültürel evre çocukları için okul zor bir evre olabilmektedir. Tüm çabalara karşın genelde okullar orta sınıf kurumlardır. Bunun anlamı orta sınıftan gelen çocuğun okul ve ev çevresi özellikle değerler sistemi ve dilin kullanımını açısından büyük lde birbirine benzerlik gösterir. Oysa yetersiz evre koşullarından gelen çocuklar için okul ve aile yaşantısı arasındaki farklılıklar onları öğrenme sürecinden uzaklaştıran faktörlerdir. Evde edindikleri düşünme ve davranış biçimleri, okulun değer ve ödül sisteminden farklılık gösterdiği lde başarısız olma olasılıkları artmaktadır. Bu ocuklarla okul arasındaki uçurum öğrenciler kadar ğretmen ve aileleri de etkilemektedir. Aile okulun amaç ve metotlarını, öğretmenler de çocuğun ev şartlarını ve çevresini anlamakta güçlük çekebilmektedirler. Öğretmenler kültürel açıdan dezavantajlı olarak niteledikleri bu çocuktan daha az şey beklemekte, dikkatlerinin büyük çoğunluğunu diğer öğrencilere yoğunlaştırmaktadırlar. Öğretmen beklentisinin düşüklüğü öğrencide başarı için güdülenmede başlı başına engeldir.

* Öğretimin bireysel özelliklere göre gerçekleştirilmesi başarı ve başarısızlık nedeni olan başka bir etkendir. Uygulanmakta olan eğitim orta düzeydeki eğitim orta düzeydeki öğrencinin kapasitesi dikkate alınarak düzenlenmiştir. Dersler bazı öğrencilere g bazılarına kolay gelmektedir. Bunun sonucu olarak da öğrencilerin bir kısmı dersler kolay geldiği için çalışmamakta tembelliğe alışmakta, bir bölümü de zor geldiği için zorlanmaktadır.

* Öğretmenin başarı durumunda oldukça etkili bir görevi vardır. Okulda bilgi aktarma ve öğrenim sürecini yöneten, sınıf içi düzen ve disiplin sağlayan kişi olarak çocukların olumlu benlik ve kişilik kazanmalarında onlara bir model olma ve yönlendiricilik görevi de vardır. Grubun uyumunu sağlamak ve her öğrenciyi bu uyum içinde yaratıcı, mutlu ve başarılı bir birey olmaya yönlendirmek öğretmenin eğitimcilik yeteneğine, anlayışına ve sevecenliğine bağlıdır.

BELİRTİLER

- * Genellikle okul başarısızlığı gösteren çocukların başarıları, gerçek yeteneklerinin altında seyreder.
- * Okul başarısızlığı gösteren çocuklarda, çoğunlukla amaç ve değer eksikliği, aşağılanma sonucu oluşan duygusal örselenme, olgunlaşmamış ilişkiler, endişe ve huzursuzluk gibi belirtiler görülür.
- Bu çocuklar, yetersiz çalışma alışkanlığı, dikkati yoğunlaştıramama, hayal kurma, aşırı hareketlilik, ödevlerini tamamlayamama ve organize olamama gibi özelliklere sahiptirler.
- * Genellikle sınıfta ya çok sessiz ve uslu ya da çok gürültücü ve yaramazdırlar, sınıf arkadaşlarıyla sürekli tartışır ve otoriteyi kabul etmek istemezler. Ödevlerini hazırlarken dikkatsiz ve vurdumduymazdırlar.
- * Sınıfta ya hiç derse katılmaz ya da çok az katılırlar. Zamanlarını başta kalem yontma ve kemirme olmak üzere her çeşit eşya ile oynayarak, çevresindekilerle konuşarak ve onları rahatsız ederek geçirirler.
- * Bunların dışında çocuğunuzla ilgili olarak;
- *Öğretmenden çocuğunuzun derste başarısız olduğuna dair uyarılar alıyorsanız,
- *Kitabı önünde saatler boyunca çalıştıktan sonra bile, hala anlamadığından şikayet ediyorsa,
- *Nasıl çalışacağını bilmediğini söylüyorsa, düzensiz bir tarzı olduğu fark ediliyorsa,
- *Çalışmaya harcadığı zamanın karşılığı olacak notlar almıyorsa,
- *Ana noktalardan çok önemsiz noktalar için vakit harcıyorsa çocuğunuzun yardıma ihtiyacı olabilir.

ÖNERİLER

Anne Babalara Öneriler

- *Çocuğun okuldaki başarısızlığının altında yatan nedenler araştırılmalı, çocukla birlikte ortak çözümler aranmalıdır.
- * Düşük başarıda sebep zihinsel olgunlukta normal sınırlar içinde bir gecikme ise sabırlı olmak, çocuğun durumunu doğru değerlendirmek gerekir. Çocuğun gerçek kapasitesini (ilgi, yetenek, tutum, zekâ) araştırmak ve gözlemlemek, beklentileri buna göre şekillendirmek gerekir. Çünkü çocuk anne babasının beklentilerine cevap vermeyeceğini fark ederse amaç için uğraşmaktan vazgeçer.
- * Başarısızlığın utançla karşılandığı ortamda çocuk güçlüklerin üstesinden gelmekte sıkıntı yaşayabileceği için, çocuğun başarısızlığı aile içinde utanç verici bir durum değil, çaba gösterince aşılabilecek bir engel olarak kabul edilmeli ve bu çocuğa hissettirilmelidir.
- * Anne babalar çocuklarını olduğu gibi görmeyi ve kabul etmeyi öğrenmelidir. Çocuğa kapasitesine ve bireysel özelliklerine en uygun öğrenme yöntemini seçmesi konusunda imkân ve destek verilmeli, gerçekleştiremeyeceği hedefler altında ezilmesine izin verilmemelidir.

- * Olumlu davranışları teşvik edici ödüller verilmeli ancak yerine getirilemeyecek vaatlerde bulunulmamalıdır. Ödül verirken dikkatli olunmalı, her başarısından sonra ödül vererek çocuğu ödül için çalışır hale getirmekten kaçınılmalıdır. · Başarıda önemli bir faktör etkili ve verimli çalışmaktır. Bu nedenle çocuğa zamanı iyi kullanma ve yönetebilme becerisi kazandırılmalıdır. Burada önemli olan çocuğun derse ve ders dışı faaliyetlere yeterince uygun bir şekilde zaman ayırabilmesidir.
- * Eğer çalışma davranışının sıklığı artırılmak isteniyorsa, çalışma hoşlanılan ve sık yapılan bir etkinlikten önce yer almalıdır.
- * Anne babalar çocuklarının kaygılarını arttıracak yaklaşımlardan kaçınmalı, başarılı olmak için çok çalışmak yerine etkili çalışmanın gerektiğini kabul etmelidirler. Bunun için de özellikle çocuklarına zamanını programlı olarak kullanmayı öğretmelidirler.
- * Başarıda ölçü başkaları değil çocuğun kendisidir. Bunun için çocuk kesinlikle başkalarıyla kıyaslanmamalıdır.
- * Çocuğun kendi görevleri ve sorumluluklarıyla baş başa kalmasına ve kendi sorunlarını çözebilmesine küçük yaştan itibaren izin verilmelidir.
- * Çocuğunuza yapabileceğiniz en büyük yardım ilgi ve yetenekleri konusunda onu yönlendirmek, ona ihtiyacı olan desteği sağlamaktır.
- * Anne ve baba olarak geçmiş okul yaşantımızdaki başarılarımızı çocuğumuzun tekrarlamasını beklemek ya da elde edemediklerinizi çocuklarımızı zorlayarak onların sayesinde elde etmeye çalışmak, sadece kendimizi tatmin etmekten öte bir işe yaramaz ve ne yazık ki çocuğun geleceği için son derece olumsuz adımlar atılmış olur.
- * Çocuklarla büyükleri motive eden şeylerin her zaman aynı şeyler olmadığını akılda tutarak sonuç değil çaba ödüllendirilmelidir.
- * Özgüven başarı karşısında duyulan güzel sözlerle yeşerir. Yapacağınız övgülerin yerinde olmasına dikkat edin ve her gün çocuğunuzda övgüye değer bir şey bulun.
- * Anne babalar çocuklarıyla iyi iletişim kurarak çocuklarını daha iyi tanımalı, uygun öğretme biçimlerini öğrenmeli, çocuğa sevgi ile yaklaşmalı, onları sık sık ödüllendirmeli, mümkün olduğunca dengeli, tutarlı ve kararlı olarak sağlıklı bir gelişim için uygun bir ev ortamı hazırlanmalıdır.
- * Başarı kişinin yeteneklerinin yanı sıra bu yeteneklerin geliştirilmesinde uygun ortam ve koşullarla da ilgilidir. Bilgi veren çocuğu düşünmeye teşvik eden, onunla tartışan, sorularına açıklayıcı cevaplar veren ebeveynlerin çocukları, dilsel ve zihinsel seviyelerini azami seviyeye çıkarma imkânı bulurlar.

* Kişinin herhangi bir kavramla ilgili aldığı uyarımlar sonucu vardığı yargı, birçok durumda onun geçmişteki öğrenim deneyimlerinin bir fonksiyonu olan, hazır bulunma düzeyi ile ilişkilidir. İlk yıllardaki tecrübeler yeni öğrenmeleri kolaylaştırıcı veya engelleyici olabilir.

* Çocuğun ana babasının gözetiminde çalışmasını sağlamanın yollarından biri birlikte bir çalışma saati belirlemektir. O saatte ana babadan biri evde bulunarak gerektiğinde çocuğa yardımcı olabilir. Çalışma saati içinde başka hiçbir şeyle ilgilenmesine izin verilmez. TV izleyemez, telefonla konuşamaz, böylece çocuğa zorla ders çalıştırmazsınız ama dersin dışında bir şeyle ilgilenmesini yasaklayabilirsiniz. Yapılacak ödev olmasa bile çalışma saati kaldırılmamalıdır. Çalışma saati sırasında çocuk odasına girip kapısını kapatmamalıdır. Bu yöntemin başarılı olabilmesi ana babaların uygulamadan vazgeçmemelerine bağlıdır. Çalışma saati sona erdiğinde çocuk istediğini yapmakta özgür kalır.

* Ebeveynlerin çocuklarının okuldaki durumları ilgi düzeyinin objektif ölçütü okullara yapılan sık ziyaretlerdir. Tüm sosyal düzeylerde ve farklı sosyal alanlarda ebeveynler öğretmenlerle diyalog içindeyseler çocukların derste daha başarılı olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin ilgisi çocukların yetenek sınırlarının öğrenilmesinde faktördür. Araştırmalar bu tür ziyaretleri orta sınıf ebeveynlerin daha sık yaptığını göstermektedir.

* Başarısız çocuklarına yardımcı olmak isteyen anne ve babalar çocuğun tüm ödevlerine katkıda bulunarak, onlar için çalışıp araştırarak, evin düzenini onlara göre değiştirerek gerçek yardımda bulduklarını sanırlar. Oysa önemli olan çocuğun tek başına kendi sorumluluğunu üstlenmesidir. Anne ve babanın çocuğun çalışmasına güvenli ve sıcak bir ilgiyle katkıda bulunması gerekli durumlarda çocuğun yönelttiği sorulara yardımcı olması yeterlidir.

Öğretmenlere Öneriler

*Öğrencileri ayrı ayrı tanımaya çalışmalıdır. Onları farklı sosyo-ekonomik ve kültürel dünyalardan gelen, farklı potansiyele sahip bağımsız bireyler olarak kabul etmek ve değerlendirmeleri bu ölçüye göre yapmak "kıyaslama" yanılığısına düşmeyi engelleyecektir. Öğrencilere yöneltilen "beklenti düzeylerinin" farklı olmamasına, çeşitli etkenlere bağlı olarak onlara farklı yaklaşımlarda bulunmamaya özen gösterilmelidir.

* Öğretmenin öğrencinin ders başarısına ilişkin olarak olumsuz beklenti içinde olmasının bile başarısızlığa yol açtığını göz önünde bulundurarak önyargısız olmalıdır.

* Öğrenmenin pek çok öğrenci için sıkıcı ve zor gelen bir aktivite olduğunu unutmuyarak öğrenmeyi kolaylaştırmaya çalışmak temel bir ilkedir. Öğrencileri Kolejlere ya da Anadolu liselerine hazırlamak yerine, öncelikle onlara öğrenme sevdirmelidir.

* Öncelikle davranış bozukluğu veya uyum sorunu gösteren öğrencilerin sorunlarıyla meşgul olunmalıdır. Ancak bu taktirde sınıfta öğrenme ortamı oluşabilir.

- * Başarısız öğrencilerin başarabileceği bir "konu" ya da "etkinlik" mutlaka vardır. Önemli olan bu fırsatın çocuğa verilmesidir. Başarması ve arkadaşlarıyla paylaşması için tüm çocuklar desteklenmelidir.
- * Başarısız öğrenciyi, görmezden gelmek başarısızlığını daha da arttırarak, "başarısızlık kaygısının" daha da pekişmesini sağlar.
- * Öğrenciye verilen değer başarısına bağlı olarak koşullu bir biçimde verildiğinde öğrencinin başarısızlığı süreklilik kazanacağı için, kabul edici bir yaklaşım içinde bulunulmalıdır.
- * Ders dışı konular öğrencinin ilgisini çeken konularsa bunun gerisinde bir özel yeteneğin olduğu göz önünde bulundurularak çocuğa akademik yönden başarısız olsa bile bu konulara zaman ayırma şansı verilmelidir. Akademik konuların ürünü olmayan ihtiyaçlar akademik konuların ürünü olanlar kadar önemli ve insanı mutlu eden ihtiyaçlardır.
- * Öğrencinin bilgilerin verilişi sırasında neler yaşadığı, hangi duyguların içinde bulunduğu, dışarıda olup bitene nasıl tepki verdiği, o bilgilerin yaşantısal ve gerçek anlamlarıdır. Öğretmenin öğrencinin ihtiyaçlarını fark edip onlara duyarlı olması ve bilgileri öğrencinin ihtiyaçlarına uyarlayabilmesi öğrenmeyi kolaylaştırır.
- * Sınıfta öğretmenler konuları öğretirken öğrenciye kendi benlikleri hakkında olumsuz tutumlarda edindirebilmektedir. Bu durum hem çocukların öğrenmelerini güçleştirmekte hem de benlik saygılarını olumsuz etkilemektedir. Öğretmenler öğrencilerin bilgilerini değerlendirirken alınan zayıf notlar için "henüz yeterli öğrenme gerçekleşmedi" mesajını vermek yerine, benliğin yetersizliğine dair mesajlar verebilmektedir. Bu durumda henüz oluşum aşamasındaki özsaygıyı olumsuz etkileyebilmektedir.
- * Okulda duygusal nitelikli öğrenmelere önem verilmemektedir. Oysa en köklü davranış değişiklikleri bu tür öğrenmelerle sağlanır. İnsanlarla olumlu ilişkiler kurma, başkalarına karşı olumlu tutumlar geliştirme ancak gerçek yaşantılarla sağlanır. Okul duyguların konuşulacağı bir yer olmadıkça olumsuz duyguların öğrenme üzerindeki etkileri önlenemez. Çünkü olumsuz duygular öğrenmeyi zorlaştırır ve öğrenilenlerin unutulmasını kolaylaştırır.
- * Çocukları öğrenmeden soğutmaya yarayan değil, öğrenmenin tadına varmayı kolaylaştıran ödevler verilmelidir. Dersle bazen de ders dışı bir konuyla ilgili küçük araştırmalar yaptırmak hem birbirlerini motive etmeleri, hem de konunun daha eğlenceli hale gelmesinin sağlanması için grup çalışmaları yaptırmak etkili olabilir.
- * Tüm bunların ötesinde bireyin sadece okulda değil tüm yaşamında başarısız olma olasılığının önüne geçilebilmesi için başarısızlık sorunu ele alınırken öğrenciye yapılacak her türlü yardımın psikolojik yardımla desteklenmesi sorunun temelden çözülebileceği olasılığını arttırır. Psikolojik danışma ile bozulan benlik algısına, bireyin kişilik değişmesine müdahale edilebilmektedir. Bu süreçte odak noktası bireyin benliği ve gelişmesi olacaktır. Çünkü başarısızlık sorununun çözümü ancak bir benlik sorunu olarak ele alındığında köklü bir çözüm sağlanabilmektedir.

* Sınav kaygısının tedavisinde önceleri sistematik duyarsızlaşma ve gevşeme tekniklerine dayanan tedaviler yaygınken, davranışçı terapilerin sınav kaygısını azaltmada başarılı ancak performansı geliştirmede başarısız olduğu görüldüğü için günümüzde bilişsel teknikler üzerinde durulmaktadır.

* Bilişsel davranış değiştirme ve verimli ders çalışma becerisi eğitiminin sınav kaygısına ve başarıya olan etkisi incelendiğinde öğrencilerin sınav kaygısında azalma not ortalamasında ise yükselme görülmüştür. Bilişsel davranış değiştirme tekniği, not ortalamasını yükseltmede tek başına kullanılan verimli ders çalışma eğitimine oranla daha başarılıdır. Sınav kaygısının ana nedeni sınav öncesi yeterince hazırlanamama olduğu düşünüldüğünde verimli ders çalışma eğitiminden sınav kaygısının azaltılması ve akademik performansı yükseltmesi beklenir. Ancak sadece çalışma beceri eğitiminin akademik başarıyı yükseltmede ve sınav kaygısını azaltmada etkisiz olduğu görülmektedir.

* Araştırmalar sınav kaygısının duyuşsal ve kuruntu boyutuna yönelik bilişsel ve davranışsal terapi tekniklerinin yanında akademik performansı düzeltmede etkili olan çalışma alışkanlıklarının ve soru çözme eğitiminin birlikte kullanılmasının hem sınav kaygısını azaltmada hem de performansı artırmada etkili olduğunu göstermektedir.

* Öğretmenlerin meslek tecrübesi, eğitim anlayışları, kullandıkları yöntem ve teknikler başarı üzerinde etkili olmaktadır.

* Okul yöneticileri okulda başarısız olan öğrenci için çocuğun öğretmenleri, rehberlik servisi, öğrencinin velisi ve rehberlik araştırma merkezi gibi çeşitli kurum ve kuruluşların işbirliği içinde çalışılmasına gerekli desteği sağlamalıdır.

* Okul rehber öğretmenleri gerekli çalışmalar yaptıktan sonra anne babalara ve öğretmenlere rehberlik yaparak çocukta başarısızlığa yol açan nedenlerin saptanmasına yardımcı olabilirler.

* Öğretmenler başarısız çocukların başarılarını artırmak için sık sık öğrenci ve ailesiyle görüşerek bu çocukların zayıf taraflarını tespit edip öğrenme isteklerini arttırıcı çalışmalar yapabilirler. Çocuktaki gelişim ve gerilemeleri yakından takip edebilen, çocuk gelişimi hakkında çok deneyimli olan ve akranlarıyla karşılaştırma imkânı olan öğretmenlerin anne babalarla iletişim içinde olması önemlidir.

* Öğretmenler yoksul çevrelerden gelen çocukların kolay öğrenebileceği öğretim yöntemleri geliştirilebilmelidir. Bu çocukların öğrenmelerini kolaylaştırmak için okul içinde özel sınıflar açılarak ek çalışma yapmaları sağlanabilir, müze tiyatro vb. gibi yerlere çeşitli geziler düzenlenebilir.

* Öğretmenin en önemli görevlerinden birisi, çocukların yetenek ve ilgilerini erken yaşta tespit ederek, bunlar doğrultusunda eğitimi bireyselleştirmektir. Bu doğrultuda bireyselleştirilmiş eğitim programları düzenlenip, öğrencilerin zekâ ve yeteneklerine en uygun eğitimi vererek, öğrencinin bireysel gelişimine yardımcı olunmalıdır.

* Farklı ilgi ve yetenekteki çocukları aynı okula göndermek başarısızlığın artmasına neden olabilir. Oysa çocukları ilgi ve becerisine uygun okullarda eğitmek hem yaptığı işten zevk alan, duygusal açıdan iyi bireylerin, hem de ülkenin ihtiyaç duyduğu farklı vasıflara sahip insan gücünün yetişmesini kolaylaştırır.

* Gerek bedensel gerekse zihinsel beceri kazandırma, eğitimin çok önemli amaçlarından biridir. Mantıksal düşünme, felsefe, matematiksel düşünme gibi zihinsel beceriler kadar, bedensel beceriler, el becerileri, sanatsal etkenlikler de çok önemlidir. İyi bir okul bunları geliştirmeye de önem vermelidir.

* Eğitimde verilen bilginin amacı olmalıdır. Bilgi yüklemeyi hedefleyen ezberci eğitim sistemi bütün karşılıklara karşın tüm okullarda sürüp gitmektedir. Ezbersiz eğitim öğrenci odaklı eğitim gibi adlarla yapılmaya çalışılanlarda henüz deneme aşamasında olan uygulamalardır. Bu yolda ilerlemek zaman almaktadır, çünkü eleştirel düşünce eğitimi, farklı yöntemler, farklı öğretmenler hatta farklı aileler istemektedir ve kendi başına bir kültürdür.

* Başarılı bir öğrenme ortamının oluşturulması büyük ölçüde iyi bir öğrenci öğretmen diyalogunun oluşmasına bağlıdır. Öğrencinin bireysel özelliklerini tanıyan, başarısı nedeniyle sınıf içinde onun gururunu okşayan, başarısız olduğunda destek gösteren öğretmen çocuğun ders başarısını olduğu kadar grup içindeki durumunu da etkiler. Güven duygusu hisseden çocuk sınıf içindeki uyumunda olduğu kadar ders başarısında da gelişme gösterir.

İdarecilere Öneriler

* Etkili bir idareci, iyi bir okulun meslek doyumunu yüksek öğretmenler tarafından oluşturulabileceğinin farkındadır. Öğretmenlerle ilişkisinde ana baba rolüne girip onları çocuk yerine koyarak iletişim kurmak yerine, kendilerinin de bir öğretmen olduğunu unutmadan, yetişkin yetişkine iletişime geçerek, karar aşamalarında ve uygulamalarda sorumluluğun paylaşıldığı demokratik bir ortam yaratır. İyi bir idareci, okulda eğitim için gerekli araç gereç vb. gibi ihtiyaçların sağlanması ve korunması, işlerin yönetmeliklere bire bir uymasına önem verdiği kadar hatta bunlardan da çok öğretmenin motivasyonuna, çalışma ortamına, ihtiyaçlarına önem veren idarecidir.

* Bugün sahip oldukları donanımlardan dolayı idarecilerin çocuklara yaklaşımları öğretmenlerin yaklaşımları kadar sağlıklı olamamaktadır. Bu durum öğretmenlerin çocuklara yönelik çalışmalarını etkileyen, öğretmen ile öğrenciyi karşı karşıya getiren önemli sorunlara neden olabilmektedir. Çünkü öğrenciyle ders içinde ve dışında sürekli birlikte olan, dolayısıyla öğrencilerin gelişimini yakından takip eden ve ihtiyaçlarından haberdar olan bir kişi olarak öğretmen çalışmalarında idareden destek beklemektedir.

Öğrencilere Öneriler

BAŞARISIZ OLMAK İÇİN

1. Hedef Belirlemeyi Dert Etmeyin: Hedef belirlemek diye bir ilkedden bahsederler ama siz aldırmayın. Hedefim olsun diye kendinizi kısıtlamayın yeteneklerinizi sınırlandırmayın. Her şey sizin hedefiniz olabilir. Sabah başka hedefiniz olur akşam başka. Bu sizin akıl zenginliğinizi gösterir. Kendine tek

hedef seçip ona ulaşacağım diye çabalayanlara gülüp geçin. Hedefiniz günlük olsun taze kalsın. Hedef seçeceğim diye kendini zorlayanlara aldırmayın siz kendinize kolay ve rahat şeyleri hedef diye seçin. Böylece başarısızlığın güvenli bir adımını atmış olursunuz.

2. Zamanı Kullanmayı Tasa Etmeyin: Bir işi yapmaya ya da bir yere gitmeye karar verdiniz diyelim saate bakmayın. Saat nasıl olsa size bakıyor, sizin ona bakmanıza gerek yoktur. Geç kalırsanız ki, böyle yaparsanız her zaman geç kalırsınız mutlaka uygun bir mazeretiniz olsun. Hayatınızı program yaparak daraltmayın. Biliyorsunuz ki program yapmak yaratıcılığı engeller. İşlerinizi günlük yapın, yapacağınız işler için size sekiz saat yeter. Sekiz gün sonrasını hesaba katmayın, sekiz ay sonrasını aklınıza bile getirmeyin. Her işinizi ucu ucuna yetiştirin, ders çalışacaksınız sınavların öncesini bekleyin.

3. Önce Yapın Sonra Düşünün: Başarısızlık için kesin ilkelerden birisi de budur. Sakın ola yapmadan önce düşünmeyin. Siz düşünmekle zaman kaybedenlerden olmayın. Önce yapın, sonra düşünürsünüz. Yaptığınızı yanlış olursa "Bak bunu hiç düşünmemiştim" dersiniz. Siz yapıcı olun sürekli olarak yapın. Yapayım da ne yapayım, nasıl yapayım, ne zaman yapayım diye düşünürseniz başarısızlık şanınıza leke sürersiniz. Böyle düşünenler pek zeki olmayıp kendine güvenmeyenlerdir. Siz kendinize güvenin, sonuç istediğiniz gibi çıkmıyorsa sizi anlamıyorlar ya da sizi baltalıyorlardır. Ama siz yolunuza devam edin.

4. Yapacağınız İşte Gerçekçi Olmayı Bir Tarafa Bırakın: Bu "gerçekçi ol" sözü sizin için değildir. Çünkü siz gerçek dışını başarmak için yaratılmışsınız. Acaba yapmak istediğimin koşulları var mı diye düşünmeyin. Siz yapın koşullar arkadan gelsin. Bir an önce başarılı olmak isteyip başarısız olun ki zamanında deneyim sahibi olasınız. İsteğinizi olanaklarınızla sınırlandırmayın siz standart biri değilsiniz.

5. Başarısızlığı Kendinize Mal Etmeyin: Başarısızlık mutlaka sizden başka biriyle ilgilidir. Ya sizi çekemediler ya engellediler ya da kaderiniz kötüydü. Siz hiçbir zaman kendinizde hata bulmayın ki başarısızlık yolunda eksiksiz yürüyebilirsiniz. Hem başarısız olsanız ne olur ki. Zaten yapmak istediğiniz şeyi istemiyordunuz ki, onu öylece denemek istemiştiniz, şimdi de başka bir şeyi denersiniz olur biter. Hayat uzundur değil mi? Başarısızlık yolunda yürümek için başka ilkelerde vardır ama bunlar da yeter. Yolunuz açık olsun.

BAŞARILI OLMAK İÇİN

1. İstek (Motivasyon)

İnsanın başarılı olmasının ilk koşulu "Ben bunu yapmak istiyorum" diyebilmesidir. Ne öğrenci, ne futbolcu ne de bir işçi istek olmadan çalışabilir. Bizim yanlışımız bunun yerine zorlamayı, zorunlu kılmayı, kandırmayı koymamızdır. Bir kişiyi karşımıza alıp "Bunu yapmalısın yoksa aç kalırsın" dersiniz o kişi istediğinizi yapar ama istek duymaz. Eğitim sistemimiz, çalışma hayatımız bunu yapmaktadır. Bu nedenle de başarılı olamamaktadır. Motivasyon güdüleme değildir. Kişide istek uyandırabilmedir. Başarının ilk adımı da budur.

2. Donanım

İnsanın başarısı için gereken donanımı kazanması gerekir. İnsanın bilgi donanımı, uygun davranış kazanımı, beceri geliştirmesi, her konu için özellikler taşıyan bir alt yapı oluşturur. Donanım kazanılması için de disiplinli çalışmak ön koşuldur. Hiçbir başarı disiplinli çalışma olmadan gerçekleştirilemez. O zaman da gününde değildi, morali bozuktu, talihi yaver gitmedi, gareze uğradı türünden mazeretlerin arkasına sığmır. Uygun donanım sağlanmadan kimse güvenilir bir başarı elde edemez. Bu da bizim pek bilmediğimiz, hiç sevmediğimiz bir konudur. İnsan kişiliği yetkinleştirilmede de disiplinli çalışmayı gerçekleştirmek hemen hemen olanaksızdır. Disiplinli çalışma ise başkasının zorlamasıyla değil, ancak kişinin öz disipliniyle gerçekleşecektir.

3. Özgüven

Özgüven başarının hem ön koşullarından hem de en önemli engellerinden biridir.

· Özgüvenin temeli taşıdığımız değerlerdir. Taşıdığımız değerlerin bizde gerçek bir değer oluşturmasının yolu da bu değerleri kazanmış olmaktır. Eğer taşıdığımız değerler bize en yakınlarımızda olsa başkaları tarafından verilmişse gerçek bir özgüven oluşmaz. Değer kavramı toplumdan topluma, kültürden kültüre, çağdan çağa değiştiği halde kendi kazandığımız değerlerin oluşturduğu özgüven değişmeyen bir özellik taşır. Bu nedenle çocuk yetiştirmenin temel kurallarından biri onları bizim değerli saymamız kadar onları kendi kazanacakları değerlerin bilinciyle yetiştirmektir. Bunun için de yapabileceği her şeyi çocuğa öğreterek kendi yaptıklarıyla kazanacağı değerlerle oluşan özgüvenlerini güçlendirerek işe başlamalıyız. Bu temel kural gençler içinde yetişkinler içinde geçerlidir.

· Özgüvenin önemli bir etkeni de haklı olduğuna inanmaktır. Haklı olduğuna inanan kişi özgüveni yüksek kişidir. Haklılık öylesine itici bir güç oluşturur ki pek çok engel bu güçle aşılabilir. Sınavı kazanmasının kendi hakkı olduğuna inanan bir öğrenci daha başarılı olur. Elbette bu duygunun oluşması içinde başarıyı hak etme çabasının varlığı gerekir.

· Yararlı bir iş yaptığını bilmekte özgüvenin bir başka etkenidir. İnsanlar gösterdikleri çabalarla yararlı bir iş yaptıklarını bilirlerse o işi yapma istekleri artar. Bu nedenle öğrenciye yararlı bir iş için çalıştıkları inancının verilmesi gerekir. Bu bilinci alamayan öğrencilerin özgüveni de düşük olacaktır.

· Özgüveni besleyen önemli bir kaynakta yapılması gerekeni bütün gücüyle yaptığını inanmaktır. Geçirilen süreçte yapılması gerekenleri yaptığını inanan kişilerin özgüvenleri yüksek içleri rahat olacaktır. Kişinin elinden geleni yaptığı duygusu başarıyı etkileyen öteki faktörler üzerinde de olumlu etki yapabilir. Örneğin sınava giderken karşılaşılan trafik aksamaları bile huzursuz ve huzurlu kişiler üzerinde farklı etkiler yapabilir.

· Eğer istediğimiz başarı bize haz veriyor ise özgüvenimiz de yüksek olur. Ulaşacağımız nokta bizi çok ilgilendirmiyorsa özgüvenimizde o noktaya yoğunlaşmaz.

4. Yapabilme Gücü (Performans)

Başarı için istek ve donanım yeterli değildir. Yapması gerekeni yapabilme gücü uygun zamanda uygun düzeyde olmalıdır. Bu da her konuya özel, ayrıntılı çalışmalarla ortaya konabilir. Yapabilme gücü her an

aynı düzeyde olamaz ve olmamalıdır. İyi bir çalışma programı, çalışma kadar dinlenmeyi, eğlenmeyi ve gevşemeyi de kapsamalıdır. Bunu yapmak yerine durup dinlenmeden çalış demek, haksız yere eleştirmek yapabilme gücünü azaltan hatta yok eden davranışlardır.

5. Değerlendirebilme

Başarılı olmanın önemli bir koşulu kişinin kendi durumunu değerlendirebilmesidir. Kendi durumunu değerlendiremeyen kişi ne isteklerini ne donanımını ne de yapabilme gücünü fark edebilir. Böyle bir durumda onu hep başka birisinin değerlendirmesi gerekir ki bu da öz güven eksikliği demektir. Kişilik gelişimi eksik sorumluluk alamayan kişiler kendini değerlendiremezler. Hep başkalarının ne dediğine bakıldığı bu gibi durumlarda insan pasif bir araç durumuna gelir.

6. Düzeltme

Değerlendirmeden sonra yapılması gereken işlem yanlışları düzeltmedir. Yanlışları, eksikleri görmezden gelmek ya da başka kişilere ve faktörlere bağlamak yanlışların devam etmesine yol açar ve başarının kazanılması giderek zorlaşır. Oysa zamanında yapılan değerlendirme ile yanlış düzeltme yapılan işin başarısı için temel koşuldur.

Öğrenmeye hazır olmadığı sürece çocuğun bir şey öğrenmesi güçtür. Çocukların öğrenmeye hazır olmaları için temel gereksinimlerinin karşılanması gerekir. Bunlar yeterli beslenme, uyku, sağlık kontrolleri kadar değer duygusu, güven duygusu, merak, dikkatle dinleme, oyun ve yalnız kalabileceği zamanlardır. Eğitimin özü çocuğun öğrenmesini kolaylaştırmak, kendi kaynaklarıyla uyum içinde olmasına yardımcı olmak böylece de kendisine sunulanları tam kapasitesiyle değerlendirmesini sağlamaktır.

Küçük çocukların anlamakta en zorlandıkları şeylerden biri davranışlarının başkaları için gerçek sonuçlarının olduğudur. Bunun nedeni çocuğun kendi dünyasının ona bütün dünya gibi görünmesidir.

Çocuklar insandır ve normal olarak gelişmeleri için kendi zamanları vardır. Bir çocuktan daha soyutlama yeteneği gelişmeden okumasını istersek ondan yapamayacağı bir şey istemiş oluruz. İçsel ritmi ona hazır olduğunu söylediği zaman tıpkı içgüdüsel gelişme gereği emeklemeyi öğrendiği gibi öğrenecektir.

Tıpkı bir çocuk gibi bir meyvenin de olgunlaşmak için kendine özgü zamanı vardır. Biri su ve güneş ışığına diğeri ise, kendisine güvenen ve seven yetişkinlere gereksinim duyar.

Çocuklar verilerin içine döküldüğü sınav zamanı geldiğinde de baş aşağı edilecek boş birer kap değildir. Öğrenme sürecinde bütün olarak kendilerini, duygularını ve deneyimlerini de beraberinde getirirler.

Öğrenmeye istek ve yaşamda başarı kazanmaları için en önemli şey, önce kendilerini olduğu gibi sevebilmeleridir.

Öğrenmeyi bir kağıt parçası üzerinde "kedi" sözcüğü gibi öğrenilmesi gereken dört harfe indirgemenin önce çocuğun, kedileri seven, kedilerin bağımsızlığına saygı göstermesine, kedilerinde duyguları

olduğu, her birinin diğerinden farklı olduğu, yiyecek ve suya gereksinimleri olduğu, yorulduklarında uyuduklarını ve sevmeye gereksinim duyduklarını öğrenmeye ihtiyaçları vardır.

Bir çocuğun edinebileceği en önemli yetenek, özel bir beceri ya da özel bir bilgi parçası değil, öğrenmenin gerektirdiği sabır ve tutarlılığın yanında, hataları ve düş kırıklıklarını kabullenebilme becerisidir.

Okulda öğretim sabit bir programla yürür, ancak insan gelişimi böyle yürümez.

Öğrenme sevgisinin, sevildiğimizi öğrenmekle yakından ilgisi vardır. Kişinin kendisiyle ilgilenme isteği sağlık eğitiminin temelini oluşturur. İnsanların doğru beslenmeleri, dişlerini fırçalamaları, spor yapmaları, düzenli sağlık kontrolü yaptırmaları, sigaradan uzak durmaları, bu insanların kendilerini dikkate değer hissetmeleriyle mümkün olmaktadır.

Oyun çocuklara, öğrenmekte oldukları şeylerin pratiğini yapma şansı verir.

Bir çocuğa yetişkin sembollerinin öğretilmesinden çok daha önemli olan, onun içsel yaşantılarını dışsal yaşama ait alfabe ve sayılarla nasıl ifade ettiğidir. En önemlisi de çocuğun alfabeyi savaş ilan etmek için mi yoksa güneşin doğuşunu tasvir etmek için mi kullanacağıdır. Birinin bir şey yapması için ısrar etmekle, o kişinin bunu kendiliğinden isteyeceği ortamı hazırlamak arasında büyük fark vardır.

Okul gününün bitimi bir çocuk için çoğunlukla heyecan verici ve anne babasının kendisini dinlemesine ihtiyaç duyduğu bir zamandır. Komik olanlar olmayanlar, kolay yada zor olanlar, diğer çocukların yapıp onun yapamadıkları, öğretmenin söyledikleri gibi yaşantıları dinlemeye zaman ayırmak, hem okulda işlerin nasıl gittiğinin anlaşılmasına yardım eder, hem de çocuğa kendisiyle ilgilenildiği duygusunu verir.

Bilgi hamalı değil, bilgiyi işleme ustaları yetiştirmek, bakmayı bilen, eleştiren, tartışan, konuşan, dinleyen, özgür düşünen, paylaşımcı insanlar yetiştirmek bu günün öğretmenlerinin hedefi olmalıdır.

Yatma zamanı belirleyip onun uygulanmasını sağlamak gerekir. Öğrenme zor bir iştir ve bütün vücudun kullanımını gerektirir. Çocuk dinlenmiş olarak okula giderse öğrenmeye daha hazır olur.

Çocuğun okula devamsızlık yapmamasına dikkat edilmelidir. Okula gitmeyen çocuk yeni bilgilerden yoksun kalır ve bunları telafi etmekte zorlanır. Ayrıca okula devamsızlık, okula uyum sorununa da yol açar.

Çocuğun ödev yapma alışkanlığının gelişmesi için ortam hazırlanmalıdır. Çalışmak için sakin, iyi aydınlatılmış bir yerin olması ve çalışmak için her gün/gece belli bir zaman diliminin ayrılması gerekir.

Çocukla beraber okumak, çocuğa çalışması konusunda öğüt vermekten daha etkilidir. Çocuğun ders çalıştığı saatte anne baba da bir şeyler okuyorsa çocuğun çalışması daha kolay olacaktır.

Çocukla haftada bir kütüphaneye gidilmesi, çocuğa armağan olarak kitap alınması veya bir dergiye abone edilmesi, günlük gazetelere çocukla birlikte bakılması, yaşı ne olursa olsun gazetede hoşlanacağı bir etkinlik bulunması (A ile C ile başlayan sözcükleri daire içine almasını istemek gibi), çocuğun okumaktan ve öğrenmekten zevk almasını sağlar.

Herkesin birbirinden başarılı olmayı beklediği bir çağdayız. Çocuklarımızı başarılı olsunlar diye yetiştiriyoruz. Başarı kaygısının doruğa ulaştığı bir toplumda başarıyı gözeten bir yaşam biçimi çoğu insanı mutsuz ediyor. Sürekli beğenilmek ve onaylanmak bizi topluma bağımlı kılıyor. Böylece özerkliğimizi ve bağımsızlığımızı kazanamıyoruz. Beğensinler diye yaşamak, başardın, başarıyorsun desinler diye yaşamak, bunu yoğun bir yaşam kaygısı haline getirmek belki de günümüzün en önemli çıkmazlarından biri olmaktadır. Başarı kadar başarısızlığın nedenlerinde önemlidir. Bu nedenle sadece başarıya giden yolları bilmek değil başarısızlığa götüren yolları da bilmeye ihtiyacımız vardır. Bunu bilmek öncelikle başarısızlığı yaşayarak olur. Gerçekte sorun başarısızlığı yaşamak değil, yaşanan başarısızlıktan ders çıkarıp çıkaramamaktır. Yaşamayı başaramayanlar, topluma uyum sağlayamayanlar, başarısızlıklarının bilincine varmışlarsa bu yaşam onların deneyimine hazırdır.

Anne babaların çocuklarını iyi tanımaları, zeka kapasitelerini, ilgi ve yeteneklerini objektif olarak değerlendirmeleri gerekir. Anne babalar çocuklarını tanıdıkları ölçüde onları yönlendirmede başarılı olmaktadır.

Sosyal destek öğrencinin akademik başarısı üzerinde ve ruh sağlığının korunmasında en önemli faktörlerden birisidir. Araştırmalar aileleri ve öğretmenleri tarafından sevilen, ilgi gösterilen öğrencilerin daha başarılı olduğu yönündedir. Öğrenci kendi ailesinden ve öğretmenlerinden elde ettiği desteği iki şekilde kazanmış olabilir. Birincisi, akademik başarıyı etkileyen faktörler bakımından iyi bir potansiyele sahip olduğu ve yüksek bir performans gösterdiği için bu desteği almış olabilir. (Nitekim akademik başarısı yüksek öğrencilere anne babaların ve öğretmenlerin daha yakın ve kabul edici davrandıkları, buna karşın düşük akademik başarıya sahip öğrencilere ise yargılayıcı ve ilgisiz davrandıkları gözlenmektedir.) İkincisi gerçekte öğrencinin potansiyeli ne olursa olsun, ailenin ve öğretmenin verdikleri destek öğrenciyi güdülemiş ve akademik başarısının yükselmesine yardım etmiş olabilir. Bu iki durumun birlikte bir süreç olarak işlediği ve sonuçta öğrencinin başarısının yükselmesine katkıda bulunduğu söylenebilir. Sonuçta öğrenci bu desteği ne şekilde elde etmiş olursa olsun anne baba ve öğretmen ile öğrenci arasındaki ilişkileri daha kaliteli hale getirmek için sosyal destek programları hazırlamak akademik başarının yükselmesi için önemli görülmektedir. Bu programlar okul psikolojik danışmanı aracılığıyla uygulanabilir.

Öğrencilerin sosyal destek kaynaklarından yeterince yararlanabilmeleri, sosyal ilişkilerdeki başarıları ve girişkenlikleri ile ilgili olabilir. Bu nedenle yukarıda sözü edilen sosyal destek programlarının yanı sıra öğrencilere yönelik olarak sosyal destekten en iyi şekilde yararlanabilmeleri için, atılganlık eğitim, iletişim becerileri geliştirme ve sosyal becerileri geliştirme programlarının uygulanması etkili olabilir.

Bir zamanda yalnız bir iş yapılmalıdır. Birey aynı anda kuvvetini ve dikkatini çeşitli işlerle

bölmemelidir.

Okul performansı hayattaki başarı ya da başarısızlıkla ilgili ilk adım olarak kabul edilir. Çocuğun kötü performans göstermesi sadece iyi ya da kötü notlarla ilgili değildir. Pek çok anne baba için en güzel rüyanın paramparça olması demektir.

Ergenlik çağındaki gençler için hayatlarının belli bir döneminde yan sıradaki genç kız yada delikanlının beğenisini kazanmak okuldan daha önemli olabilmektedir. Ev ödevleri sıkıntı veren günlük işlerken arkadaşlarla buluşup gezmek heyecan vericidir.

Ergenlerin çoğu okulda yaşadıkları sosyal süreç ve öğrenme sürecini eşit ölçüde özgüven ve yetenek ile ele alamadıkları dönemden geçer. Bazıları bu yeni duygular karşısındaki şaşkınlıklarını derslerine olan ilgilerinin azalması ile açığa vurur. Uyanık anne babalar okuldaki gevşemeyi çabukça sezer ve yapılan arkadaşça bir konuşma çocuğun yeniden dersleriyle ilgilenmesini sağlayabilir. Bazen ise bu daha uzun bir süre alır ve sadece konuşma etkili olmaz.

Okuldaki başarısızlık ilgi çekmenin ötesine geçen sorunların işareti olabilir. Uzun bir hastalık ya da sevilen birinin kaybı yada mesleklerine aşırı ilgi gösteren anne babalar gibi sorunları olan ergenin ihtiyaç duyduğu ilgiyi sağlamak için okuldaki durumunu bilinçsiz bir şekilde kötüleştirmesine yol açabilir.

Okul başarısızlığı durumunda hem ergen hem anne baba büyük bir düş kırıklığı yaşar. Ebeveyn bunu suratına indirilmiş bir tokat gibi görürken çocuk (daha doğru olarak) kendisinin tümüyle yanlış anlaşıldığını düşünür. Böyle bir çocuk destek ve güven duygusu göreceği yerde kendi sorunlarıyla aşırı ilgili anne babaların çocukları gibi kendini ihmal edilmiş hisseder. Çocukların aldıkları notlara aşırı önem verilmesi onların iç dünyalarının ihtiyaçlarının gerçek yetenek ve beklentilerinin görmezden gelinmesine yol açabilir. Kendisinin yanlış anlaşıldığını düşünen ergen ya vazgeçer ya da yine ebeveyninin ilgisini çekmek için başarısız olur.

Çocukların hepsi üniversiteye gidebilecek entelektüel donanıma sahip olamaz. Tarih, İngilizce, matematikte zorlanan çocuk sanat, müzik, spor gibi başka alanlarda yetenekli olabilir. Çocuk zayıf olduğu alanlarda mümkün olduğu kadar desteklenirken kuvvetli olduğu alanlarda teşvik edilmelidir. Çocuğun içsel olarak duyduğu başarı ihtiyacını tatmin edecek bir çalışma tarafından motive edilmesi çok önemlidir.

Çocuğu teşvik etmek için onun sevdiği şeyleri yapmak işe yarayabilir. Bu teşviklerle bir süre sonra iyi not almaya başlayan çocuk için bizzat başarının kendisi ödül haline gelecektir. Kendine olan saygı ve gururu bütün ödüllerin en doyurucusudur.

Anne babalar kendi hayatlarında öğrenmeye öncelik verdikleri zaman çocukların öğrenmeyi sevmeleri kolaylaşır. Güncel olayları tartışan, araştıran ve okuyan aile atmosferinde çocuk öğrenmeyi sever.

Soru sormaya izin verilmesi öğrenme için önemli bir motivasyon olan merak duygusunu harekete geçirmesine fırsat verir.

Soru sormak kadar dinlemeyi yüreklendirmekte önemlidir. Etkili bir dinleyici olma bilginin iyi bir şekilde alınmasını sağlayarak öğrenmeyi zenginleştirir.

TV izleme süresi sınırlandırılmalıdır. Çocuk edilgen bir etkinlik olan TV izlemeye çok vakit ayırıyorsa bilgiyi araştırmak yerine hazır olarak kendine sunulmasına alışır. Oysa öğrenme enerji ve çaba gerektiren aktif bir etkinliktir. TV izleme süresinin sınırlı olması çocukta düşünce tembelliğini engeller.

Gerçekçi hedefler belirleme konusunda çocuğa yardımcı olunmalıdır. Çocuğun aşabileceği hedefler adım adım belirlenmelidir. Tüm derslerde en yüksek notu bekleme çocuk için iyi bir hedef olmayabilir. Ancak 10 tane matematik problemi çözmesi gerçekçi bir hedef olabilir. Çocuk için en gerçekçi hedef belirlendikten sonra bir ödülde belirlenebilir. 10 matematik problemini bitirdikten sonra oyuncaklarıyla oynamasına izin vermek gibi.

Gerçekçi bir çalışma saati belirlenmelidir. Çok başarılı olmayan bir çocuk için belirlenebilecek en iyi çalışma saati okuldan gelip biraz dinlendikten sonrasındır. Böylece yapması gereken ödevleri zamanında bitiren bir çocuğa akşam saatleri bir ödül olarak kalır.

Çalışma saatleri bölümlere ayrılmalıdır. Çocuk ilk önce en zor ve en az sevdiği ödevi yapmalı, bu ödev bitince bir ara verilmeli, daha sonra ondan sonraki en zor ödev yapılmalı ve bir ara daha verilmelidir. Çocuk kendisine verilen tüm ödevleri küçük aralar verilerek bitirmelidir.

Ev okul iletişimi iyi bir şekilde sağlanmalıdır. Çocuğun ödevinin ne olduğunu bilmezseniz yapıp yapılmadığını da bilemezsiniz. Hergün eve getirilen çocuk tarafından tutulan, öğretmenin imzasıyla onaylanmış bir ödev defteri ödev tembelliğinin engellenmesinin en emin yoludur.

3
Çocuklar kendi ödevlerini kendileri yapmalıdır. Anne babalar çocuğun yerine ev ödevlerini düzeltmemeli veya yapmamalıdır.

Alınan notlar için maddi ödül verilmemelidir. Çocuğun okulda gösterdiği günlük çabalar aynı gün içinde ona ödevlerini bitirdikten sonra oyun oynamasına ya da TV izlemesine izin vermek gibi bazı ayrıcalıklar tanınarak ödüllendirilebilir. Ancak çocuğun çalışmasına veya karne zamanı alınan notlar karşılığında para vermek, bisiklet almak gibi ödüller çabayla sonuç adasındaki ilişkiyi bozar. Öğrenmeyi para yada maddi bir yolla ödüllendirmek bilginin ödüllendirilmesi gerektiği fikrini uyandırır. Oysa öğrenmek kendi başına bir ödüldür.

Ev ödevleri konusunda çocuğa söylenilmemelidir. Çocuklar anne babalarının kendilerine ev ödevlerini sormasını bu konuda söylenmek olarak algılayabilirler. Bu nedenle de genellikle sırf söylenmeye engel olmak için ödevleri olmadığını söylerler. Çocuğa söylenmek yerine her gün ödevini nerede, ne şekilde ve saat kaçta yapılacağı çocuk için rutin bir alışkanlık haline getirilmelidir.

Kötü notlar için çocuklara ceza verilmemelidir. Çünkü cezalandırılan çocuklar sorunu düzeltmek yerine kendilerini cezalandıran kişilerden nasıl kaçacaklarını öğrenirler. Sınıfta ders dinlemeyen çocuğu cezalandırmak ona iyi çalışma alışkanlığı kazandırmadığı gibi yalan söylemesine dinlemediği gerçeğini saklamasına yol açar.

Gerçekçi programlar yapmak çok önemlidir. Bunun içinde hedeflere ulaşmak için akla uygun bir zaman dilimi tasarlanmalı, bahaneler ortadan kaldırılmalı, zamandan tasarruf etmek için öncelikler dikkatle belirlenmeli, günlük yapılacaklar listesi hazırlanmalı, çalışma zamanında niceliğe değil niteliğe önem verilmeli, bilgiler gözden geçirilmelidir. Derste not alma becerisi çok önemlidir. Bunun için amaçlı ve odaklanmış bir şekilde dinlemek, zamanın %80'inini dinlemeye, %20'sini not almaya ayırmak, not alırken kişisel kısaltma sistemi geliştirmek, notları düzenli olarak gözden geçirmek, öğrenmeyi kolaylaştırmak için notların üzerinde renkler, şekiller ve grafiklerden yararlanmak, notları düzenli bir defterde bir arada bulundurmak gerekir.

İyi bir okuma becerisi öğrenmeyi kolaylaştırır. Bunun için okumaya başlamadan önce konu hakkındaki bilgileri gözden geçirmek, okumanın amacı ve hızı belirlenmeli, okurken sorular sormak ve bunları yanıtlamak için okumak, okunan şeyi daha sonra hatırlamayı amaçlamak, okunanları anlatmak ve tartışmak yararlı olabilir.

Bireysel olarak farklılık gösteren öğrenme tarzlarından haberdar olmak gerekir. Nasıl daha iyi öğrendiğini bilmek, en iyi öğrenme zamanının ve ortamının farkında olmak, ihtiyaçlarına uygun gelecek değişik öğrenme faaliyetlerini uygulamak, öğrenmede uygun materyallerden yararlanmak, öğrenirken tüm duylardan yararlanmak, öğrenmeye tarzını her yeni duruma uygulamak, öğretmenin öğretme tarzına uygun öğrenme stratejileri kullanmak yararlı olur.

Ailelerle çocuk arasında ders çalışma sorumluluğunu kazandırma konusunda çıkan sorunlarda anne babaların tutumları gözden geçirilmelidir. Bütün gün ya da geç saatlere kadar TV izlemesine izin verilen ya da gece ev gezmelerine götürülen çocuğun sabah okul gitmek istememesinin ve okul başarısızlığının ardında ruhsal veya bilişsel nedenler aramaya gerek yoktur.

Çocuk ve genç deneyerek daha kolay öğrenir. Anne babalar onlara yanılmanın doğal olduğunu yanılmaktan korkmamaları gerektiğini öğretmeli ve deneyerek daha iyi yapmaları için ortam yaratmalıdır. Küçük yaştan itibaren çocuğun kendiliğinden bir eyler yapması için cesaretlendirilmeleri, başladıkları işin sonuna kadar sürdürme alışkanlığı kazanmaları için desteklenmeleri önemlidir. Çocuğun yeteneklerini onu zorlamadan geliştirmek bunu yaparken de başarmanın zevkine varmasını sağlamak, öğrenmeyi sevmesini sağlar.